

**INSTITUTIONEN FÖR
KULTURVETENSKAPER**

FÅR KULTUREN PLATS I GÖTEBORG?

En studie om kulturverksamheters förutsättningar och betydelse för Göteborg

Isra El-Mahmadi och Sara Nordeman

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Kultur, kandidatprogram
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT/2023
Handledare:	Andreas Nordin
Examinator:	Åsa Andersson

ABSTRACT

Titel: En studie om kulturverksamhetens förutsättningar och betydelse för Göteborg

Författare: Isra El-Mahmadi, Sara Nordeman

English title: A Study of the Conditions and Value of Cultural Institutions in Gothenburg

Termin och år: VT/2023

Institution: Institutionen för kulturvetenskaper

Handledare: Andreas Nordin

Examinator: Åsa Andersson

Keywords: Cultural workers, creative class, gentrification, precarious work

The aim of this candidate thesis is to examine the adversities experienced by employees in the cultural and creative sectors in the city of Gothenburg, Sweden. A second aim of the thesis is furthermore to discuss to what extent the work of the employees, and the cultural and creative institutions they are employed in, contribute value to the public life of the city. The study is carried out in the light of an ongoing debate concerning value generated by the cultural and creative industries to the city of Gothenburg.

By using qualitative methods, mainly through semi-structured interviews with employees in the cultural sector, the study aims to demonstrate how cultural institutions do in fact contribute to the financial and social value of the city. Furthermore, cultural institutions carry out an important democratic function and increase the possibilities for a varied urban cultural life for its inhabitants. Despite the value they generate, cultural workers experience adversity through gentrification processes, economic constraints and lack of political support.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
1.1 INTRODUKTION	5
1.2 BAKGRUND TILL VAL AV ÄMNE	6
1.2.1 HUR SER SITUATIONEN UT I GÖTEBORG?	7
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	10
1.4 DISPOSITION	11
1.5 TIDIGARE FORSKNING	11
1.5.1 KULTURARBETE OCH KULTURENS VÄRDE	11
1.5.2 STADSOMVANDLING	12
1.6 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	14
1.6.1 CENTRALA BEGREPP	18
1.6.1.1 GENTRIFIERING	19
1.6.1.2 KULTURARBETARE	19
1.6.1.3 KULTURLJUDZON	19
1.6.1.4 PREKARIAT, PREKARISERING, PREKÄR	19
1.6.1.5 ARMLÄNGDS AVSTÅND	20
1.7 MATERIAL OCH METOD	20
1.7.1 KVALITATIVA INTERVJUER	20
1.7.2 OBSERVATION	21
1.7.3 MATERIALET I DETTA ARBETE	22
1.7.4 STYRDOKUMENT	23
1.7.4.1 VÄSTRA GÖTALANDS MEST KULTURELLA STAD	23
1.7.4.2 KULTURENS VÄRDE OCH SOCIALA EFFEKTER	23
1.8 ETISKA HÄNSYNSTAGANDEN	24
2. RESULTAT	26
2.1 UPPLEVDA MOTGÅNGAR	26
2.1.1 GEMENSKAP SOM KONSEKVENNS	29
2.1.2 BORTTRÄNGNING FRÅN OMRÅDET	30
2.1.3 EN DÖD STAD	34
2.2 EN STAD FÖR GÖTEBORGARNA	36
2.2.1 TILLÅTANDE MILJÖ	39
2.3 “VÅRT FOKUS ÄR ATT SKAPA KULTUR, INTE TJÄNA PENGAR”	42
3. SLUTDISKUSSION	45
3.1 MOTGÅNGAR	45
3.2 BETYDELSE FÖR GÖTEBORG	47
3.3 VIDARE FORSKNING	48
4. KÄLLOR OCH LITTERATURLISTA	49
4.1 OTRYCKTA KÄLLOR	49
4.2 TRYCKTA KÄLLOR	49
4.3 BILAGOR	53
4.3.1 FRÅGEGUIDE	53

1. INLEDNING

1.1 INTRODUKTION

Vi kliver in på Folkteatern i Göteborg 18 januari 2023 och möts av ett publiksorl som fyller hela lokalen. Det är så fullt det kan bli i foajén, av folk som samlats för att lyssna på kvällens panelsamtal om kulturens plats i staden. Vi klämmer in oss längst fram på golvet, nästan under talarnas bord och den stora vita duken på väggen, med texten “Vilken stad vill vi ha?” projicerat. I panelen sitter fastighetsägare, en näringslivschef och kulturella aktörer, som tillsammans ska försöka svara på frågan.

I publiken kommer representanter från kulturverksamheter till tals om hur de på olika sätt påverkas av kommunens och fastighetsägarnas beslut, som minskar deras förutsättningar. Missnöjet mot politiker och näringsliv, frustrationen över situationen och oron inför Göteborgs kulturlivs framtid är så påtaglig i rummet, att det nästan aldrig varit mer tydligt att kultur är rentav livsviktigt för en stad. Det blir heller inte mindre tydligt, med tanke på den stora uppslutningen privatpersoner som engagerat lyssnar och instämmer ljudligt när panelen talar, att kultur även värderas högt av den enskilde medborgaren.

Ja, just nu ser det ju dystert ut. Jag menar, om du har bibliotek som inte ens kan köpa in böcker. Och det finns ingen politiker som kan kämpa för det. Då är det fara å färde, skulle jag säga. Men...samtidigt ska man ju komma ihåg att det finns många krafter som också kämpar för att vi ska ha ett rikt kulturliv. Men det är klart att det ställs inför många utmaningar nu också när stadsutvecklingen är så...den är så kraftfull! [...] Man har bestämt sig för att gräva upp hela stan på kort tid. Det är, ja inte vet jag, det kanske är bra i slutändan, men då måste man verkligen värna om de verksamheterna som är nu, så att de inte blir bortbyggda.
(Lovis)

Lovis, VD för en teater, sammanfattar hennes tankar om framtiden för Göteborgs kulturliv och sätter fingret på situationen som står i begrepp att tittas närmare på i denna uppsats. Debatten om kulturens värden, kultur som demokratisk inrättning och dess betydelse i Göteborg har under hösten 2022 piskats upp i samband med hotet om Folkteaterns vräkning ur sina lokaler på Järntorget. Debatten samlar kulturella verksamheter, institutioner och kulturvurmare mot kommunens aktörer, och frågan om kulturella platsers värde för Göteborg har blivit alltmer aktuell. Det står klart att det inte är en lätt sak att sammanföra vinstintresse med oregerat kulturellt utbud.

Åtstramningar av olika slag får naturligtvis konsekvenser för kulturlivet både hos individen och för staden, men hur exakta utfallet av dessa konsekvenser ser ut, vet vi inte. Där öppnar sig ett fält för oss att utforska. Givet den mediala debatten och de röster som framträtt i den är det tydligt att Göteborgs kulturverksamheter arbetar i uppförsbacke, men hur ser motgångarna ut? Vi är nyfikna på hur hotet mot kulturen i Göteborg påverkar kulturellt verksamma, deras möjligheter och arbetsförhållanden. Hur driver man en konstnärlig verksamhet och mötesplats i en stad där kulturlivet hotas?

Det finns naturligtvis även ett demokratiskt perspektiv på denna fråga, som vi vill lyfta i vår studie. Om kulturen ska vara fri, men kulturlivets förutsättningar håller på att ändras, ramarna blir trängre- hur demokratisk kan kulturen vara? Som tidigare nämnt finns många som är starkt angelägna om att kulturen spelar en vital roll för Göteborg, i stort och i smått, men hur kommer det sig då att så många verksamheter tvingats stänga eller står i begrepp att göra det om de fortsätter stå utan politiskt uppbackning?

1.2 BAKGRUND TILL VAL AV ÄMNE

Bakgrunden till varför vi vill skriva om detta ämne är att vi på senare tid genom tidningsartiklar och sociala medier berörts av att många kulturverksamheter i vår närhet vittnar om att det är svårt att gå runt ekonomiskt och hotas av att lägga ner. I tillägg till detta pågår nationella utredningar om ramarna för public services uppdrag¹ samtidigt som politiska diskussioner dragits upp om en omdefiniering av armlängds avstånd och hur den ska agera princip för det fria kulturlivet.²

Regeringen gick ut med att kulturbudgeten ska sänkas med en dryg 1 miljard kronor inför 2023.³ När många kulturverksamheter redan vittnar om att ekonomiska situationen är ohållbar, är det svårt att se att de inte kommer att missgynnas ytterligare av detta.

---

¹TT Nyhetsbyrån, "Tidigare mediechefer leder skuggutredning om public services framtid", *Dagens Nyheter*, 7 mars 2023, hämtad 2023-03-12 från

<https://www.dn.se/kultur/tidigare-mediechefer-leder-skuggutredning-om-public-services-framtid/>.

²Moa Lindstedt, "SD vill omdefiniera armlängds avstånd: Politiker ska kunna stoppa kultur", *SVT Nyheter*, 17 februari 2023, hämtad 2023-03-12 från <https://www.svt.se/kultur/sd-kulturtalesperson>.

³Elisabeth Andersson, "Dryg miljard försvinner – inga besked om kanon", *Svenska Dagbladet*, 8 november 2022, hämtad 2023-03-12 från

<https://www.svd.se/a/dwRkKJ/hostbudgeten-besparing-pa-1-1-miljarder-pa-kulturen>.

1.2.1 HUR SER SITUATIONEN UT I GÖTEBORG?

När Göteborgs stads nya kulturbudget i februari gick igenom med besparingar på 28,5 miljoner kronor väcktes protester på Göteborgs gator. De som samlats för att demonstrera menade att pengarna finns, men inte viljan att satsa dem på kultur, i och med att Göteborgs stad gick med 3,7 miljarder kronor i vinst i fjol.⁴

Ett konstprojekt initierat av Sebastian Rudolph Jensen pryder hela staden med installationer med minnesmonument för kulturverksamheter. Projektet har fått namnet “Får drömmar plats i Göteborg” och i konstverken har de nedlagda verksamheterna fått kors och gravstenar samt plakat med kommentarer som “kulturkrig”, “staden tillhör alla” och “fri kultur-mer värd än pengar”.⁵

---

⁴Sanna Samuelsson, “Göteborg har pengar – sluta banta kulturlivet”, *Göteborgs-Posten*, 25 februari 2023, hämtad 2023-03-06 från

<https://www.gp.se/kultur/kultur/g%C3%B6teborg-har-pengar-sluta-banta-kulturlivet-1.92978222>.

⁵Anna Rosenström, “Därför står det ett minnesmonument utanför Kommersen”, *Göteborgs-Posten*, 29 juni 2022, hämtad 2023-03-06 från

<https://www.gp.se/kultur/kultur/d%C3%A4rf%C3%B6r-st%C3%A5r-det-ett-minnesmonument-utanf%C3%B6r-kommersen-1.75873582>.

Foto: Privat bild, 9 februari 2023.

Även namnen på verksamheter som lever under hot om nedstängning kan hittas i konstillationerna. Bland annat Konstpidemin, ett konstnärskollektiv där över 120 konstnärer har ateljéer, som drabbats av en hyreshöjning från 400 tusen kronor till 4 miljoner.⁶ Detta ledde till att ca 10 000 personer skrev under en namninsamling som protest mot hyreshöjningen. Efter tvisterna blev lösningen mellan konstnärskollektivet och fastighetskontoret en hyrestrappa, där hyran successivt höjs fram till december 2028.⁷

Likaså har Röda Sten Konsthall nyligen fått besked om en hyreshöjning på en miljon kronor, fördelat på tre år. Som konsekvens av detta får konsthallen hålla stängt två dagar i veckan samt lägga ner sin konstpedagogiska verksamhet för skolor för att hålla nere kostnaderna.⁸

Musik- och kulturföreningen Truckstop Alaska som omnämns i installationen lade ner sin verksamhet i juni 2019 efter 13 år. Anledningen till att de stängde ner var att de bröt mot alkohollagen, och arrangörerna beskrev att tiden som gick åt att förhandla avtal och tillstånd tog alldeles för mycket kraft från det kreativa skapandet och valde därför istället att lägga ner verksamheten.⁹

Ytterligare en verksamhet under hot i Göteborg är tidigare nämnda Folkteatern. Folkteatern har funnits i sina lokaler på Järntorget sedan 1952 och bedriver i dessa scenkonstverksamhet och restaurangen Folk, som bägge lockar vuxna och unga för deltagande kulturella evenemang av olika slag.¹⁰ Förutom att Folkteatern nu riskerar att hyresvärderna Folkets Hus och Parker höjer hyrorna så radikalt att teatern inte har råd att betala, hotas de även av

---

⁶Karin Frid, "Nya hyrorna kan tvinga bort Konstpidemin och KKV", *Göteborgs-Posten*, 22 maj 2022, hämtad 2023-03-06 från

<https://www.gp.se/kultur/kultur/nya-hyorna-kan-tvinga-bort-konstepidemin-och-kkv-1.73164940>.

⁷Karin Frid, "Konstpidemin blir kvar – uppgörelse med fastighetskontoret om stegvis hyreshöjning", *Göteborgs-Posten*, 27 juni 2022, hämtad 2023-03-06 från

<https://www.gp.se/kultur/kultur/konstepidemin-blir-kvar-uppg%C3%B6relse-med-fastighetskontoret-om-stegvis-hyresh%C3%B6jning-1.75722852>.

⁸Jan Andersson, "Kris för Röda sten konsthall: "Skarpt läge", *Göteborgs-Posten*, 21 februari 2023, hämtad 2023-03-06 från

<https://www.gp.se/kultur/kultur/kris-f%C3%B6r-r%C3%B6da-sten-konsthall-skarpt-l%C3%A4ge-1.92749232>.

⁹Johan Lindqvist, "Ikoniska klubben Truckstop Alaska stänger", *Göteborgs-Posten*, 25 september 2019, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/ikoniska-klubben-truckstop-alaska-st%C3%A4nger-1.18560551>

¹⁰"Om oss", Folkteatern, hämtad 2023-03-01 från <https://www.folkteatern.se/om-oss>.

vräkning. Detta eftersom att Folkets Hus och Parker menar att Folkteatern nyttjar lokalerna för nattklubbsverksamhet, vilket inte ingår i avtalet.¹¹

Situationen för Folkteatern har väckt stort engagemang hos göteborgarna och Göteborgs kulturinstitutioner, vilket stegrade den ännu pågående debatten kring kulturverksamheternas utrymme och betydelse i staden.

Sammanfattningsvis kan sägas att kulturlivet alltså på senare tid reglerats och begränsats på olika sätt, både på nationell och regional nivå. Göteborgs kulturliv står mitt i en förändringsprocess, med höjda hyror, skärpta krav och hot om bortträngning som konsekvens av stadsomvandlingen. Debatten kring kulturens plats i Göteborg är i allra högsta grad levande och då vi vill dyka djupare i detta specifika fall agerar Göteborg avgränsning för uppsatsen.

1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Uppsatsens syfte är att undersöka hur kulturarbetare och kulturverksamheter på olika sätt möter motgång. I tillägg är syftet att undersöka på vilka sätt kulturverksamheter bidrar till Göteborg som stad. Detta görs mot bakgrund av de senaste tidens diskussioner om kulturens roll i Göteborg. Av särskilt intresse är kulturarbetarnas egen uppfattning av sociala, ekonomiska och politiska förändringar samt i vilken grad och på vilka sätt de upplever att deras arbete begränsas. Specifika verksamheters situation relateras till en mer övergripande diskussion om kulturens värde, dess bidrag till staden och kulturlivets framtid. Därmed behandlas följande frågeställningar:

- Vilka är de största motgångarna kulturverksamheter upplever i dagens Göteborg?
- Vilken betydelse har kulturverksamheter i Göteborg för staden?

---

¹¹Maria Domellöf-Wik, "Hyreschock hotar Folkteaterns existens vid nästa förhandling", *Göteborgs-Posten*, 18 oktober 2022, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/hyreschock-hotar-folkteaterns-existens-vid-n%C3%A4sta-f%C3%B6rhandling-1.83434786>.

1.4 DISPOSITION

Uppsatsen innehåller tre delar, varav den första presenterar teoretiska utgångspunkter, den tidigare forskning som gjorts på området, vilken metod som används för materialinsamling samt vilket material vi utgår från i analysen. I den andra delen, resultatdelen, analyseras materialet med hjälp av den teori och tidigare forskning som redogjorts för i första delen. Slutligen sammanfattas resultatet mot bakgrund av tidigare forskning och teori, uppdelat efter vardera frågeställning.

1.5 TIDIGARE FORSKNING

Här presenteras tidigare forskning som rör sig i samma fält som de teman som berörs i denna uppsats. Kapitlet är uppdelat i två underrubriker, då frågeställningarna å ena sidan syftar till att kartlägga på vilka sätt kulturarbetare möter motgång, å andra sidan sätta dem i förhållande till sin omgivning.

1.5.1 KULTURARBETE OCH KULTURENS VÄRDE

En del av organisationen Nätverkstans skriftserie, *På något sätt är vi med om att skapa världen på nytt...*, innehåller 21 texter om hur det är att jobba med kultur. Antologin är skriven av forskare, utbildare och kulturarbetare verksamma i olika fält. Skriftserien är tänkt att fördjupa den kulturpolitiska debatten genom att “medvetandegöra den tysta kunskap aktörer på fältet besitter”.¹² Antologin ger å ena sidan en inblick i olika yrken och karriärer inom konst och kultur och visar å andra sidan på de utmaningar kulturarbetare i respektive bransch stöter på¹³ samt bredden av kompetenser som krävs för att driva och utveckla kultur- och konstbranschen.

Särskilt intressant för uppsatsens syfte är kulturjournalisten Mikael Löfgrens kapitel om värdeskapande i kulturorganisationer. Kapitlet utgår från rapporten *Inga undantag: Värdeskapandet i små och medelstora samtidskonsthallar* som beskriver hur

---

¹²Karin Dalborg och Mikael Löfgren(red.) (2016) *På något sätt är vi med om att skapa världen på nytt...: 21 texter om att jobba med konst och kultur*. Nätverkstan, Göteborg. s. 6.

¹³Dalborg och Löfgren. *På något sätt är vi med om att skapa världen på nytt... s. 237.*

kulturorganisationer skapar sitt värde.¹⁴ Löfgren pekar också på svårigheterna i att driva en organisation som inte direkt genererar ekonomiskt värde, utan istället måste motivera sitt sociala, kulturella och konstnärliga värde.¹⁵

Kulturens sociala värden och hur kultur kan användas för att skapa en meningsfull tillvaro¹⁶ lyfts i antologin *Kultur och hälsa* av Ola Sigurdson. Sigurdson beskriver kulturens effekter för hälsan, och dess direkta medicinska inverkan. Han påpekar även att man inom forskningen vill förstå sambandet mellan kultur och dess sociala effekter i större utsträckning, och att nuvarande forskning på området är alltför knapphändig.¹⁷

Förutom att förstå kulturens värde i ett socialt perspektiv, behandlar John Armbrechts avhandling *The value of cultural institutions*¹⁸ kulturens ekonomiska värde. I avhandlingen studerar han hur ett museum, en festival och ett konserthus skapar värde hos besökarna. Institutionernas ekonomiska värde diskuteras, då Armbrecht visar på att verksamheter kan gynnas av varandra bara genom att befinna sig på samma plats. Han visar även i sin avhandling hur kulturinstitutioner kan generera turism.¹⁹

1.5.2 STADSOMVANDLING

Eftersom att uppsatsen ämnar relatera kulturbranchens villkor till stadens förutsättningar, följer här den tidigare forskning som rör stadsomvandling och dess konsekvenser.

Helena Holgersson och Catharina Thörns antologi *Gentrifiering* är en samling artiklar om hur gentrifieringsprocesser kan se ut i olika städer och stadsdelar. Gentrifiering som begrepp myntades för att fånga in den på 60-talet nya medelklassens sökande efter rätt plats att bosätta sig i en stad, samt en komplex process innefattande renovering av bebyggelse, höjda hyror, ökade fastighetsvärden och bortträngning av tidigare hyresgäster.²⁰ Thörn och Holgersson

---

¹⁴Mikael Löfgren (2014) *Inga undantag: Värdeskapandet i små och medelstora samtidskonsthallar*. Nätverkstan, Göteborg. s. 6.

¹⁵Dalborg och Löfgren. *På något sätt är vi med om att skapa världen på nytt...*s. 233.

¹⁶Ola Sigurdson (red.) (2014) *Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv*. Göteborgs universitet. s.61.

¹⁷Sigurdson. *Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv*. s. 8.

¹⁸John Armbrecht. *The Value of Cultural Institutions: A Review and Conceptual Development of Value Categories*, Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet, 2012. s. 34.

¹⁹Armbrecht. *The Value of Cultural Institutions*. s.34.

²⁰Catharina Thörn och Helena Holgersson (2017) *Gentrifiering*. 1:2 uppl., Studentlitteratur, Lund. s. 14.

lyfter hur gentrifiering kan påverka olika aspekter av stadsutveckling, däri bostadsmarknad, kultur och identitet. De betonar också vikten av att förstå gentrifieringens komplexa sociala och politiska dimensioner, särskilt dess effekter på utsatta samhällsgrupper.²¹ *Gentrifiering* ger exempel på både positiva och negativa konsekvenser gentrifieringsprocesser ger upphov till, och hur dessa konsekvenser ser ut.

Vidare har Catharina Thörn tillsammans med fotografen Katarina Despotovic, skrivit boken *Den urbana fronten*. Boken behandlar de konsekvenser omvandlingen av området Kvillebäcken får för invånarna och de lokalt verksamma.²² Thörn och Despotovic visar de verksamheter som befinner sig på platsen och hur de upplever omflyttningarna de blir tvungna att göra i och med stadsomvandlingen. Det uppstår en stigmatisering av området på grund av hur förtroendevalda politiker uttrycker sig om stadsdelen²³, vilken i sin tur fungerar som motivering för att verksamheterna ska flyttas därifrån.

Liknande forskning om ett specifikt områdes utveckling har gjorts av Per Möller i hans doktorsavhandling *Kulturstad/Stadskultur: Idéer om kulturens värden i Malmös stadsomvandling 1990-2012*. Avhandlingen avser ge förståelse för idéer om kulturens värde och kulturens roll i urbana stadsomvandlingar, samt vilka kulturpolitiska överenskommelser och konflikter som uppkommer i dessa.²⁴ Möller har undersökt policydokument, kommunala publikationer, programförklaringar och visionsdokument²⁵ från Malmö stad under perioden 1990 till 2012, samt mediala publikationer och politiska uttalanden som analyserats som del i hur Malmö stad och politiker byggt Malmös kulturella profil.²⁶ Möller visar med sin avhandling på hur samhällets materiella aspekter samverkar med framkomsten av nya idéer²⁷, och betonar att ömsesidigheten mellan dessa är viktig för att förstå värdeskapande i urbana stadsomvandlingar.²⁸

Möller framför att det under den drygt 20-åriga perioden av Malmös stadsutveckling som undersöks, förekommit skiftningar i kulturens värde och idéerna om hur kultur ska finna plats,

---

²¹Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 13.

²²Katarina Despotović och Catharina Thörn (2015) *Den urbana fronten: en dokumentation av makten över staden*. Arkitektur, Stockholm. s. 44.

²³Despotović och Thörn. *Den urbana fronten*. s. 84.

²⁴Per Möller. *Kulturstad/Stadskultur: Idéer om kulturens värden i Malmös stadsomvandling 1990–2012*, Doktorsavhandling, Linköpings Universitet, 2021. s. 65.

²⁵Möller. *Kulturstad/Stadskultur*. s.96.

²⁶Möller. *Kulturstad/Stadskultur*. s.119.

²⁷Möller. *Kulturstad/Stadskultur*. s. 415.

²⁸Möller. *Kulturstad/Stadskultur*. s. 416.

tillika göra plats i staden. Från att Malmö tidigare profilerat sig som industri- och arbetarstad, kom Malmö att få en stark kulturell identitet, en förändring vilken på många sätt gjorts medvetet av politiker och kommun och på många sätt stod i motsättning till den tidigare kulturpolitiska traditionen. I början av 1990-talet satsade Malmö på stadens kulturinstitutioner och hade målsättning att sätta Malmö i framkant som kulturstad.²⁹ Senare tillkom idéer om kultur som möjligt marknadsvärde, som tillsammans med innovation och teknik skulle agera verktyg för tillväxt. Möllers pekar på att mindre kulturverksamheter, såsom barn- och ungdomskultur, amatörkultur och tillgänglighet för samhällets mindre ekonomiskt starka grupper, vid detta skede hamnade i skymundan.³⁰

1.6 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

För att kunna tolka och förstå materialet används ett eklektiskt förhållningssätt, som innebär flera infallsvinklar och teorier som utgångspunkt³¹. Då frågeställningarna till viss del rör olika fält, blev det nödvändigt att använda flera teoretiska avstamp. De teorier som används tangerar därmed olika aspekter av kulturarbetaren och dess förhållande till en stad, vilka redogörs för närmare nedan.

Kulturteoretikern Angela McRobbies *Be Creative: Making a living in the new culture industries* behandlar kulturarbetares livsvillkor och hur de förändras i en värld där kreativa arbeten är allt mer eftersträvansvärda. I McRobbies teori förstås hur arbetsklimatet ser ut för många kulturarbetare och vilka förhållanden som präglar deras arbetsliv. En av utgångspunkterna i boken är den brittiska professorn Guy Standings begrepp *prekär*, som syftar till en arbetssituation med osäkra framtidsutsikter. Villkoren för kulturarbetare, möjligheterna till trygga anställningar och kreativ frihet visar McRobbie ligger långt ifrån verkligheten. Även om boken i mångt och mycket beskriver denna typ av arbete i motgång, fokuserar den på vilka värden som premieras hos den kulturellt verksamma, samt hur kreativitet, mobilitet och egen ledningsförmåga blivit³² “passerkort till önskvärt arbete”³³.

---

²⁹Möller. *Kulturstad/Stadskultur*. s. 411.

³⁰Möller. *Kulturstad/Stadskultur*. s. 414.

³¹Lars Kaijser och Magnus Öhlander(red.) (1999) *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur, Lund. s. 17.

³²Angela McRobbie (2016) *Be Creative: Making a Living in the New Culture Industries*. 1. uppl., Polity Press, Cambridge. s. 110-111.

³³McRobbie. *Be Creative*. s. 110.

McRobbies teori ger perspektiv på kulturbranschens grundläggande utgångspunkter, varför och hur dessa format arbetsvillkoren för kulturarbetare.

För att ytterligare förstå kulturarbetares situation och statlig reglering av arbetsvillkor används Isabell Loreys synvinkel på prekariatet. Den tyska författaren har skrivit mycket om prekarisering, bland annat i boken *State of Insecurity: Government of the Precarious* och artikeln *Precarisation and care-citizenship*. I tillägg till McRobbies prekariseringsdiskurs betonar Lorey vikten av att förstå prekarisering som "governmental"³⁴. Hon förklarar att det alltid varit under statligt ansvar att erbjuda säkra villkor för arbetande försatta i en prekär situation, men att statligt förankrad prekarisering istället normaliserats. Detta har i sin tur gett upphov till styrning av kulturarbete genom osäkra arbetsförhållanden.³⁵ Vidare menar hon att detta är huvudorsaken till att det är svårt för kulturarbetare att komma ifrån den prekära situationen.³⁶ Prekarisering har gjort sig till oåtkomlig norm³⁷ vilken leder till social och ekonomisk osäkerhet för kulturarbetare, och gör det svårt att planera framtiden.³⁸ Lorey menar att prekarisering är en allvarlig samhällsutmaning och betonar att adressering av denna utmaning som systematisk är en förutsättning för att skapa nya former av ekonomisk och social trygghet för kulturarbetare.³⁹

Med Loreys statliga perspektiv på prekarisering och McRobbies teori som blottlägger trender om kulturarbetaren som individ i ett prekariserat arbetsklimat, vill vi närma oss materialet för att förstå kulturarbetares förutsättningar och därmed förhoppningsvis få förståelse för dess motgångar.

En ytterligare dimension på vilka förutsättningar som styr kulturlivet ger Mark Fishers *Kapitalistisk realism* om kapitalismens inverkan på "kulturindustrin", som han kallar den. Han menar att kapitalism både i tanke och verksamhet, påverkar kulturen så starkt att den gjort sig till förutsättning och den grund som kulturen står på. Det är en omöjlighet att komma ifrån kapitalismen som styrande organ, även om det är hans önskan. "Slutet har förmodligen redan kommit", skriver Fisher, och syftar på att kulturen är utom räddning från en

---

³⁴Isabell Lorey (2012) *State of Insecurity: Government of the Precarious*, Verso Books, London/New York. s. 11.

³⁵Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 2.

³⁶Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 11.

³⁷Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 1.

³⁸Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 1.

³⁹Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 11.

konsumtionskapitalistisk spiral.⁴⁰ Kulturen är redan innan den är framställd påverkad av kapitalismens totalitära ställning. Den spontana kreativiteten är därmed inte styrande för kulturen, utan finansiella målsättningar och konsumenter.⁴¹ Kapitalismen utgör alltså ett fast format med tydliga ramar och mål för hur kulturen ska utvecklas. Fisher kan därför bidra med perspektiv på vilka faktorer som styr kulturbranschen, kulturarbetare och förutsättningarna för dessa.

Utifrån den franska sociologen Pierre Bourdieus teorier kring klass, habitus och fält förstår vi hur människor kan skapa och legitimera olika former av kapital. Bourdieus forskning visar att alla människor besitter olika typer av kapital, det kan vara socialt, ekonomiskt eller kulturellt⁴². Han menar att människor kan ingå i olika typer av fält, utifrån de kapital man besitter. I de olika fälten kan människor skapa egna normer och konstruera vad man tycker är viktigt inom fältet⁴³. Genom att använda Bourdieu kan vi förstå hur kulturscenerna bidrar till att konstruera kulturellt och socialt kapital, vilket i sin tur skapar socialt och kulturellt värde.

I tillägg till Bourdieus *Distinction* hjälper sociologen Sarah Thornton oss att förstå hur kultur och sociala värden kan skapas utifrån subkulturer. I *The Subcultures Reader*⁴⁴ menar Thornton att subkulturer definieras utav gruppens smak och åsikter. Hon menar även att dessa ideologier som skapas inom gruppen står i kontrast till mainstreamkulturen. Thornton utgår från Bourdieus tankar kring kapital och belyser att hans teorier också kan inkludera ett subkulturellt kapital och hur det subkulturella kapitalet skapar sina egna normer och ideal. Därifrån kan man se att ett subkulturellt kapital kan hjälpa till att skapa en kulturell identitet⁴⁵.

För att noggrannare få inblick i hur kulturverksamheter relaterar till stadens utveckling används Ruth Glass gentrifieringsteori och Richard Floridas teori om den kreativa klassen.

Glass gav med sitt begrepp möjlighet till ett helt nytt forskningsfält inom urbana studier, men däri ansågs det inledningsvis nödvändigt med en uppdelning av begreppet⁴⁶. Ordet gentrifiering kan nämligen ta sig tudelade uttryck, varav det ena är ”rörelse av

---

⁴⁰Mark Fisher (2011) *Kapitalistisk realism*. Tankekraft förlag, Stockholm. s. 12-13.

⁴¹Fisher. *Kapitalistisk realism*.s. 21.

⁴²Pierre Bourdieu (1984) *Distinction: a social critique of the judgment of taste*. Harvard University Press, Cambridge. s. 2.

⁴³Bourdieu. *Distinction: a social critique of the judgment of taste*. s. 20.

⁴⁴Sarah Thornton och Ken Gelder(red.) (1997) *The Subcultures Reader*. Routledge, London. s. 200.

⁴⁵Thornton. *The Subcultures Reader*. s. 202.

⁴⁶Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 15.

medelklassfamiljer in till urbana områden vilket orsakar ökade fastighetsvärden och, som konsekvens, bortträngning av familjer med låga inkomster”, det andra ”restaurering av förfallna fastigheter i arbetarklassområden i staden gjort av medel-och överklass”. Gentrifiering kan alltså som begrepp syfta till två olika skeenden, vilka bägge är till gagn för denna uppsats, då båda perspektiven är nödvändiga för att till fullo förstå en gentrifieringsprocess.⁴⁷ Följande skriver geografen Neil Smith om detta:

Att söka gentrifieringens orsaker endast i “gentrifierarnas” handlingar, och samtidigt bortse från den roll som speglas av byggföretag, fastighetsutvecklare, hyresvärdar, bolåneinstitut, statliga myndigheter, fastighetsmäklare och hyresgäster, är alldeles för förenklat.⁴⁸

Forskningen kring gentrifiering kartlägger gentrifierarnas flyttmönster, konsumtionsvanor och deras kulturella habitat, samtidigt som det relaterar individen mot statliga aktörer. Gentrifieringsbegreppet gör sig därmed användbart i uppsatsen då det pekar på att det finns strukturella faktorer som gör att kulturarbetare dels gentrifierar ett område, men också risken att de trängs ut från staden när området blir mer attraktivt.

Det finns massvis av modeller för en gentrifieringsprocess, men attraktivitet kan förklaras genom Richard Floridas bok *Den kreativa klassens framväxt*. Den kreativa klassen syftar till den grupp i samhället som tillhör de högutbildade och kulturellt intresserade, vars behov kan användas för ekonomisk tillväxt på en plats. Att attrahera den kreativa klassen så de lockas till och sätter sin prägel på ett område, upprätthåller dess kommersiella och kulturella utbud. I sin tur pressar detta upp bostadspriser och hyror, och blir på så sätt en del av ett områdes gentrifiering. Dessa områden benämner Florida som “kreativa centra” och poängterar att dessa nödvändigtvis inte behöver traditionella medel för ekonomisk tillväxt, utan lyckas som områden just för att invånarna integrerar sin kreativitet i stadsbilden och blir ett eget ekosystem där kultur göder ekonomin.⁴⁹ På så vis används alltså popularitet och attraktivitet som verktyg för tillväxt, genom den kreativa klassens kulturella- och ekonomiska kapital.

Floridas metod för tillväxt är omdebatterad, då den används som formel för ekonomisk framgång i många industristäder. Florida beskriver att det är avgörande för städer som saknar

---

⁴⁷Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 15.

⁴⁸Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 15.

⁴⁹Richard Florida (2006) *Den kreativa klassens framväxt*. Bokförlaget Daidalos, Göteborg. s. 262.

kreativa personer och tech-företag att bygga upp en identitet och en image som gör staden mer lockande för denna grupp.⁵⁰

På grund av att många stadsplanerare i industristäder använder Floridas modell⁵¹ väcktes ilska i bland annat Hamburg, där konstnärer och kulturarbetare formulerade manifestet *Not in our name!*⁵² och protesterade mot stadsomvandlingen. De skriver att ”ett spöke har hemsökt Europa sedan den amerikanske ekonomen Richard Florida förutsåg att städers framtid ligger i att få den kreativa klassen att känna sig hemma”. Hamburgs manifest spreds över hela världen.⁵³

Floridas teori ger perspektiv på varför områden med kulturella verksamheter förändras, samt på vilka sätt kulturarbetare göder en stad ekonomiskt. Därtill är den kritik som riktats mot Floridas tillväxtverktyg hjälpsam för att få syn på exploatering av kulturarbetare och vad detta gör med deras arbetsvillkor och plats i staden.

I tillägg till Florida behandlar sociologen Sharon Zukin i *Naken Stad* ämnet hur en stad förändras när nya invånare flyttar in, ur de redan befintliga invånarnas perspektiv. Hon beskriver hur de tidigare invånarna inte längre känner sig hemma i hur den nya staden formas.⁵⁴ Zukin bidrar även med perspektiv på hur kultur kan vara värdeskapande i både sociala och ekonomiska avseenden, samt hur en DIY-kultur(gör det själv-kultur) bland kulturverksamheter spelar en viktig roll i stadsförnyelse.⁵⁵

1.6.1 CENTRALA BEGREPP

Här listas de begrepp som är centrala för förståelsen av studien och vilka definitioner av dessa som tillämpas inom ramarna för detta arbete.

---

⁵⁰Mats Franzén, Nils Hertting och Catharina Thörn (2016) *Stad till salu: Entreprenörsurbanismen och det offentliga rummets värde*. Bokförlaget Daidalos, Göteborg. s. 131.

⁵¹Franzén, Hertting och Thörn. *Stad till salu*. s. 131.

⁵²“Not In Our Name! Jamming the Gentrification Machine: A Manifesto from HAMBURG”, 29 oktober 2009, hämtad 2023-02-15 från https://southwarknotes.files.wordpress.com/2009/12/12184-not_in_our_name.pdf.

⁵³Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 23.

⁵⁴Sharon Zukin (2011) *Naken stad: Autentiska urbana platsers liv och förfall*. Bokförlaget Daidalos, Göteborg. s. 41.

⁵⁵Zukin. *Naken stad*. s. 60.

1.6.1.1 GENTRIFIERING

Gentrifiering syftar på den process där arbetar- och konstnärsområden tas över genom ombyggnationer av bostäder och offentliga byggnader, vilket tränger ut den ursprungliga befolkningen, och resulterar i en ny social komposition.⁵⁶

1.6.1.2 KULTURARBETARE

Kulturarbetare är ett brett begrepp vars betydelse kan variera beroende på kontext. För att tydliggöra vilken innebörd begreppet har vid användning i uppsatsen, bör detta definieras. Inom ramarna för kulturarbetare ligger i undersökningen personer som på ett eller annat sätt arbetar i en kulturell verksamhet. Personen måste alltså inte nödvändigtvis ha ett konstnärligt yrke, men bör ingå i ett kulturellt yrkesmässigt sammanhang⁵⁷ med anknytning till Göteborgs stadsliv, oavsett arbetsuppgifter.

1.6.1.3 KULTURLJUDZON

Malmö stad har infört Sveriges än så länge enda kulturljudzon. Kulturljudzoner presenteras som ett förslag på hur man kan lösa problemet med att kulturverksamheter stör kringliggande bostäder och verksamheter med sina ljudnivåer. En kulturljudzon är ett avgränsat område där kulturverksamheter kan bedriva sina verksamheter utan att störa boende.⁵⁸ Det här begreppet används då våra informanter uttrycker en oro över att det kommer införas i Göteborg med.

1.6.1.4 PREKARIAT, PREKARISERING, PREKÄR

Begreppet prekariat syftar till den grupp i samhället som lever i osäkra, tillfälliga och ofta lågavlönade arbeten utan någon form av social trygghet. Till dessa tillhör ofta kulturarbetare. Prekariat ämnar beskriva gruppen, prekarisering syftar till den process som möjliggör prekariatet som tillstånd, och prekär avser beskriva den sammantagna situationen.⁵⁹

---

⁵⁶Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 14.

⁵⁷SOU 2003:21, "Konstnärerna och trygghetssystemen". s. 21.

⁵⁸Malmö stad, *Sveriges första kulturljudzon*, 24 september 2021, hämtad 2023-03-01 från <https://malmo.se/Aktuellt/Artiklar-Malmo-stad/2021-09-24-Sveriges-forsta-kulturljudzon.html>.

⁵⁹Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 11.

1.6.1.5 ARMLÄNGDS AVSTÅND

Principen om en armlängds avstånd går ut på att kulturstöd bör fördelas av sakkunniga som är opåverkade av den politiska ordning som styr. Enligt en armlängds avstånd ska inte heller politiken lägga sig in i kulturens innehåll. Tolkningen av hur en armlängds avstånd ska tillämpas fungerar olika i olika länder.⁶⁰

1.7 MATERIAL OCH METOD

I kommande kapitel redogörs för de tillvägagångssätt som tillämpats för att erhålla empiriskt material till studien, samt motivering av dess relevans. Vidare följer presentation av det material metoden resulterat i.

1.7.1 KVALITATIVA INTERVJUER

Då undersökningen syftar till att se kulturella och samhällliga mönster ur ett individperspektiv, lämpar sig kvalitativa intervjuer som metod som grund för empirin.⁶¹ Fokus ligger på kulturarbetares upplevelse av sitt eget arbete och sin bransch i förhållande till staden, och i de fall samband mellan den enskilde och samhället avser dras kan intervjumaterial ses som en förbindelse mellan dessa två kontexter.⁶²

Metodvalet kan hjälpa oss förstå informanternas motiveringar och tankar, uppfattning av sin egen verklighet och förhållningssätt till den på ett djupgående plan. Detta ger i sin tur möjlighet att förstå individen och dennes kulturella mönster och vanor, kunskap som inte kan förse på annat sätt än genom samtal.⁶³

Individen ges i en intervjusituation möjlighet att artikulera tankar och åsikter, som kan hjälpa oss att sätta det i större sociala sammanhang. Samband ämnar alltså, i enlighet med frågeställningarna, dras mellan den enskilde kulturarbetaren och det samhällliga- och sociala sammanhang de befinner sig i.⁶⁴

---

⁶⁰Klas Grinell. 2020. *Kulturens värde och sociala effekter*. Göteborgs Stads kulturförvaltning. 2020:1. s. 39.

⁶¹Kajser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*. s. 61.

⁶²Kajser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*. s. 70.

⁶³Kajser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*. s. 61.

⁶⁴Kajser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*. s. 70.

För att säkerställa att materialet är relativt oberoende av enskilda personers subjektiva uppfattning av situationen, utfördes flera intervjuer för att försöka peka på en sammantagen bild.⁶⁵ Med anledning av arbetets tidsbegränsning, har antalet informanter begränsats till sex stycken. Vad gäller vilka som kontaktades för intervju var förhoppningen att ha en så stor bredd på materialet som möjligt, men samtidigt hållas inom ramarna för frågeställningarna. Därför har olika typer av kulturella aktörer kontaktats, men som alla på något sätt är aktiva i Göteborgs kulturliv och därmed ingår i definitionen av kulturarbetare. I viss mån har urval även gjorts med snöbollsmetoden, det vill säga att en informant tillfrågats om eller självmant nämnt eventuella ytterligare personer som kan vara aktuella att kontakta för intervju.⁶⁶

Vi vill även tillägga att fastighetsägare samt ett antal kommunpolitiker i Göteborgs stad med direkt förbindelse till kulturpolitiska frågor söktes för intervju, men att svar från dessa antingen uteblivit eller blivit glesare.

1.7.2 OBSERVATION

Som komplement till kvalitativa intervjuer gjordes en platsbaserad observation⁶⁷, då ett lämpligt tillfälle uppstod för att komma närmre problematiken och debatten kring Göteborgs kulturliv. Observation som metod kan skapa en förståelse för den yttre världen⁶⁸, och hur olika människor agerar och reagerar i en given situation. Observationen kan även bidra med andra perspektiv på en fråga, än exempelvis intervjun.⁶⁹ Den 18 januari 2023 hölls ett panelsamtal på Folkteatern i Göteborg, med aktörer som på olika sätt är involverade i Göteborgs kulturliv som ämnade diskutera förutsättningarna för Göteborgs kulturverksamheter. Närvarande i panelen var en kommunalpolitiker, en teaterproducent, hyresvärdar, rektor för en kulturutbildning och en näringslivschef. I publiken satt, förutom privatpersoner, inbjudna från många av de kulturella verksamheter som på ett eller annat sätt påverkats av kommunen eller hyresvärdarnas beslut, som även de fick komma till tals i debatten.

Vid observationstillfället tillämpades följande observationskriterier:

- Hur ser samspelet ut mellan kulturarbetare och politiker?

---

⁶⁵Göran Ahrne och Peter Svensson(red.) (2022) *Handbok i kvalitativa metoder*. 3. uppl., Liber, Stockholm. s. 64.

⁶⁶Ahrne och Svensson. *Handbok i kvalitativa metoder*. s. 63.

⁶⁷Kajser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*.s. 120.

⁶⁸Kajser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*.s. 61.

⁶⁹Kajser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*.s. 75.

- Hur formuleras problematiken i staden av kulturarbetarna och panelen?
- Vilka är de drabbade verksamheterna?
- Hur har de drabbats av fastighetsägarna och politikernas beslut?

Panelsamtalet blev en möjlighet att komma närmare hur staden, hyresvärdar, kulturarbetare- och kulturkonsumenter alla samspelar i denna fråga, på vilket sätt missnöje uttrycker sig och varför. Hur påverkas verksamheterna av kommunens makthavare och hur ser frustrationen ut? Observationen gav därmed både konkreta situationer där missnöje uppstått, så väl som en god överblick av problematiken. Den fungerar således både som ett komplement till intervjun och en stadigare grund att stå på.

1.7.3 MATERIALET I DETTA ARBETE

Det material denna uppsats utgår från är sex intervjuer med personer som på olika sätt är yrkesverksamma i Göteborgs kulturliv. Intervjuerna gjordes semistrukturerade, med en frågeguide⁷⁰ som utvecklats successivt under arbetet. Beroende på samtalets riktning tillkom även frågor under intervjuernas gång.

Materialet vi har arbetat med har vi sorterat upp och kategoriserat utifrån olika teman våra informanter berört. Det har hjälpt oss att navigera genom materialet för att kunna förstå det på ett analytiskt plan.⁷¹

Längden på intervjuerna är varierande, då många av informanterna även de hade ett hektiskt schema att förhålla sig till. Samtliga intervjuer har transkriberats och i samband med detta har informanterna och deras arbetsplatser anonymiserats. Nedan följer en tabell över informanterna, deras arbete och respektive alias:

---

⁷⁰Se kapitel 4.3.1.

⁷¹Jens Rennstam och David Wästerfors (2015) *Från stoff till studie: Om analysarbete i kvalitativ forskning*. 1:4 uppl., Studentlitteratur, Lund. s. 88.

ALIAS	ARBETSPLATS
Rebecca	Ordförande i kulturförening
Julia	Artistbokare för livescen
Gösta	Verksam i en konstscen
Susanne	Chef för café och livescen
Lovis	VD för teater
Agneta	Verksamhetschef för kulturhus

1.7.4 STYRDOKUMENT

Ytterligare har styrdokument tillkommit i materialet för att skapa en större bild av statliga och kommunala regleringar av kulturen. Kortfattat beskrivs här de för uppsatsen viktigaste punkterna ur dessa dokument och rapporter.

1.7.4.1 VÄSTRA GÖTALANDS MEST KULTURELLA STAD

Rapporten *Västra Götalands mest kulturella stad* från 2017, sammanställd av Västra Götalandsregionen, fastställer invånarna i Västra Götalands kulturvanor. En av slutsatserna är bland annat att göteborgarna är en kulturellt aktiv befolkning inom *samtliga* kulturvanor, och att göteborgarna främst besöker pop/rock-konserter. Trots att göteborgarna är stora kulturkonsumenter, hamnar Göteborg på nionde plats av städerna i Västra Götalandsregionen vad gäller pengar som läggs på kultur per invånare. Regionen spenderar 1454/invånare år 2015.⁷²

1.7.4.2 KULTURENS VÄRDE OCH SOCIALA EFFEKTER

I denna rapport beskrivs kulturens sociala fördelar och värden och motiverar varför det är verksamt att lägga offentliga medel på kultur. Den samlar forskning och evidensbaserade argument för att belysa kulturverksamhetens värde och effekter.

---

⁷²Västra Götalandsregionen. 2017. *Västra Götalands mest kulturella stad – kulturindex för större städer i Västra Götaland med nationell utblick*. Hämtad 2023-03-09 från https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/SOFIA/RS7897-268913469-160/SURROGATE/Rapport_KUN%202017-00065-1%20kulturvanor_indexVGR2017.pdf. s. 29.

Rapporten framhåller att deltagande i kultur kan skapa ett klimat av större samhällsansvar och motverka psykisk ohälsa. Den pekar också på att kulturen har en stor social betydelse för många och att det kan hjälpa att knyta samman befolkningen i en region. Kultur kan också i ett ekonomiskt perspektiv bidra till ökad turism och attrahera besökare till staden, men även skapa ökade arbetstillfällen för de som arbetar inom kultur.⁷³

1.8 ETISKA HÄNSYNSTAGANDEN

För att utföra studien så etiskt försvarbart som möjligt har arbetet ämnat följa god forskningssed. Detta arbetssätt innefattar bland annat krav om samtycke⁷⁴ och informering⁷⁵, vilket tillämpats genom att vid första kontaktsökande med potentiella informanter presentera uppsatsens huvudsakliga syfte och ämne. Därefter har en öppen fråga om möjligt intresse för deltagande ställts. De medverkande i studien har alltså frivilligt deltagit och varit medvetna om till vilket ändamål deras respektive intervjuer kommer att användas.

I linje med nyttjandekravet används det insamlade materialet enbart inom ramarna för denna uppsats⁷⁶, då de medverkande endast godkänt deltagande för det specifika syftet. Vad gäller observationen på panelsamtalet på Folkteatern blev det nödvändigt att tänka begrunda just denna punkt. Trots att de närvarande inte godkänt medverka i vår uppsats, gjordes avvägningen att materialet är användbart då det inspelade panelsamtalet i efterhand publicerats på Folkteaterns hemsida. Däremot beslutades att inga enskilda citat eller personer bör pekas ut i analysen.

De deltagande informanternas personuppgifter har avskyddats av konfidentialitet, oåtkomliga för obehöriga⁷⁷. Via både inledande mailkontakt och vid intervjutillfällena har informanterna informerats om att de kommer att anonymiseras, detta gäller både deras arbetsplatser och egna namn. Detta för att säkerställa att de känner sig trygga att dela med sig av sina erfarenheter, men också för att skydda dem från eventuella konsekvenser av deras medverkan.

---

⁷³Grinell. *Kulturens värde och sociala effekter*. s 18.

⁷⁴Kajiser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*. s. 53.

⁷⁵Kajiser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*. s. 52.

⁷⁶Kajiser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*. s. 51.

⁷⁷Kajiser och Öhlander. *Etnologiskt fältarbete*. s. 52.

Ovanstående åtgärder är de huvudsakliga som vidtagits för att undvika etiska fallgropar. Därmed inte sagt att etiska frågor alltid har solklara svar, men att så noga som möjligt beakta etiska frågor har varit en förutsättning för att motivera vårt tillvägagångssätt.

2. RESULTAT

I takt med att vi kommit närmare materialet har vi sett att våra informanter pekar på liknande upplevelser av hur deras verksamheter förhåller sig till staden och hur deras motgångar ser ut. Nedan redovisas resultatet utifrån de teman som informanterna berör.

2.1 UPPLEVDA MOTGÅNGAR

En återkommande motgång verksamheterna möter är ekonomiska hinder. En stor del av de intervjuade menar att delar av eller hela verksamheten är beroende av projekt- och verksamhetsstöd och att de nu tvingas göra nedskärningar i projekt och aktiviteter av ekonomiska skäl. “Vi har gjort det utan bidrag ifrån staden, men alltså det är ju en sådan gräns där nu att vi behöver finansiering för att kunna fortsätta göra saker” berättar Rebecca, ordförande i en kulturförening, om ett projekt de nu blivit tvungna att lägga ner då de inte längre kan finansiera det på egen hand. Agneta, verksamhetschef för ett kulturhus, vittnar även om att de finansiella stöd som finns att söka inte täcker alla behov:

Alla som verkar här är ju kulturarbetare och tillhör det fria kulturlivet. Vi kan ju liksom... vårt syfte och vår uppgift är ju att hjälpa dem och fungera som resursstöd genom att till exempel kunna erbjuda låga hyror så de kan fortsätta med sin verksamhet. Men för att vi ska kunna göra det så måste vi också få hjälp med att ta hand om det här huset. Så där finns det en ganska stor oförståelse. Man kan inte använda de här verksamhetsbidragen för att finansiera fastighetsunderhåll då till exempel. (Agneta)

Att på samma gång vara beroende av stöd från staden, men samtidigt tillhöra det fria kulturlivet innebär följaktligen en form av begränsning för verksamheterna. Lorey skriver om att prekarisering genererar den här typen av situation, som innebär en ambivalens inför att styras och att själv styra.⁷⁸ Dubbelheten genererar en problematik där verksamheterna riskerar att hamna i ett icke handlingskraftigt läge, ett slags limbo.

“Och givetvis finns det aldrig någon garanti med ny budget varje år och så, men det är självklart att det bygger på att vi får bidrag”, säger Rebecca om bidragens betydelse för ekonomisk säkerhet. En av konsekvenserna av att arbeta i en verksamhet i en prekär

---

⁷⁸Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 4.

bransch, är att leva med osäkerhet och det oförutsägbara.⁷⁹ Gemensamt för många av våra informanter är att de uttrycker en vana i att ofta behöva göra brådskande omplaneringar i förhållande till arbetet, när branschens villkor och ekonomiska möjligheter ständigt förändras:

Att kulturstöden blivit inställda typ en dag innan man ska sätta sig och söka till exempel. [...] Vi såg ju det, jamen, dagen innan vi skulle sätta oss och skicka in de här ansökningarna. Och veckan innan det så var det tron att allt var som vanligt.

[...]

Man är liksom lite van vid det kan man säga. Vi är aldrig lovade någonting här riktigt, utan man skickar in sina ansökningar och så hoppas man på att det inte blir en sänkning helt enkelt. Och man är van vid att jobba med små marginaler. [...] Det är klart att vi har fått planera om i vår verksamhet för att de har ställt in sina projektstöd. (Agneta)

Susanne, som driver en liveverksamhet, uttrycker i enighet med Agneta att “man fått lära sig att [...] ’okej nu sket det sig allt det här, då får vi hitta en annan lösning””. Både Agneta och Susanne har det vill säga utvecklat en slags reflexivitet inför sina respektive arbeten, vilket inte alls är ovanligt i en bransch med avsaknad av fördelaktiga statliga regleringar.⁸⁰ McRobbie beskriver att det ur detta uppstått en ny form av kulturellt arbete, där en bredd i kompetens gjort sig till norm, så kallad *multikompetens*.⁸¹ Rebecca uttrycker i linje med detta, att det är av största vikt att vara förberedd och medveten om möjliga negativa utfall, i en bransch där uppbackning från makthavare inte på något sätt är automatiserad.

Så är det viktigt att veta att man måste kämpa för det lite. Man måste liksom våga driva saker. Man måste ha på fötterna när man pratar. Man måste liksom ha tagit reda på olika förutsättningar. (Rebecca)

I och med individualisering, i bemärkelsen brist på statlig uppbackning, är det ofrånkomligt att verksamheter i allt högre grad måste göra organiserande arbete själva. Denna process innebär en djupgående social omvandling, där statliga strukturer försvinner och inte längre

---

⁷⁹Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 1.

⁸⁰McRobbie. *Be Creative*. s. 18.

⁸¹McRobbie. *Be Creative*. s. 17.

spelar sina förväntade roller. Som konsekvens belastas istället individen,⁸² som blir tvungen att hitta individuella lösningar på systemproblemen.⁸³

För Agneta och Rebecca, men också Susanne och Julia innebär otillräckliga ekonomiska stöd och bristande justeringar av lagar och hyreskostnader, att de på olika sätt tvingas anpassa deras verksamheter. Susannes livescen, som i första hand intresserar sig för punk- och rockmusik, har nu på grund av att en granne klagat på höga ljudvolymmer från konserterna, blivit tvungna att enbart spela akustiskt. De har därför istället börjat arrangera countrykvällar med akustiska gitarrer. Julia berättar att hennes verksamhet vill profilera sig som en pub- och livescen, "ett vardagsrum", men att den egentliga inkomstkällan som får verksamheten att gå runt är deras lunchbufféer. För att lösa problem som uppstår på grund av bristande kommunala och statliga åtgärder, får verksamheterna kvickt hitta nya möjligheter för att bedriva sin verksamhet. I tillägg tvingas verksamheterna i viss utsträckning kompromissa med sina ursprungliga planer och förhoppningar om verksamheten. Lovis saknar röster från makthavare och politiker som tydligt står upp för kulturen, men menar på att de finns internt.

Det krävs ju också att det är liksom, inom alla led och inom politiken, är starka röster som också försvarar. Och just nu så saknar man ju de starka rösterna. Hörs inte i alla fall, utåt. De finns inne i systemet men de hörs inte så mycket utåt. [...] Nån måste ju stå upp för att vi tycker att det här är viktigt, och även bland de som har makt då. (Lovis)

Lorey menar att osäkerheten för kulturarbetare är statligt förankrad och motiveras genom avsaknaden av alternativa lösningar. Från statligt håll upprätthålls därmed en tröskel där uppror mot denna rådande ordning är omöjlig.⁸⁴ Gösta menar däremot att det är lätt att göra motstånd, att "det är bara att de har lurat i oss att det är svårt" och uppmuntrar till organisering. För att hitta potentiella sätt att göra motstånd mot en prekär situation, är det av största vikt att ställa sig frågan på vilka sätt prekarisering styr branschen.⁸⁵ Lorey skriver följande:

---

⁸²McRobbie. *Be Creative*. s. 18.

⁸³McRobbie. *Be Creative*. s. 20.

⁸⁴Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 2.

⁸⁵Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 2.

In a historical era when contingency is not only subject in a new way to conditions of economic exploitation, in the term *governmental precarization* can also cover a productive way of dealing with what is incalculable, with what cannot be measured or modularized, with what eludes government through insecurity.⁸⁶

Att adressera prekaritet som statligt förankrat kan alltså ge plats på nya möjligheter och lösningar för att handskas med ovisshet och osäkerhet. Individuella lösningar på systemproblem kan i sin tur också innebära kollektiv samverkan mellan kulturverksamheter för att skapa skyddsnät.

2.1.1 GEMENSKAP SOM KONSEKVENNS

Ur denna arbetsmässiga spänning, där statlig reglering och brist på uppbackning existerar samtidigt, blir kulturarbetaren beroende av informellt nätverkande utan stöd av någon institutionell branschorganisation.⁸⁷ I en prekär arbetssituation är det kanske inte förvånande att Susanne vittnar om samarbeten och fina relationer mellan de olika kulturhusen i området:

Men vi springer ju emellan varandra hela tiden och bara 'Fan asså, mina glas är slut' och de bara 'Här! Ta de här!', 'Min bärs är slut'. Du vet, man ringer [en granne] ibland och bara 'Hej, kan du komma?', 'Japp, jag kommer med bilen' och så åker man till Pustervik och hämtar öl. Och så kör man. Så det är, man hjälps åt jättemycket, alla scener. (Susanne)

Frågan är, om de goda relationerna verksamheterna emellan även de kan tolkas som konsekvens av den prekära situationen? Naturligtvis utesluter inte detta att den goda kamratskapen uppstått ur vänlighet och välvilja, men Lorey menar att det finns en risk i att se en gemenskap som uppstått i en prekär situation som endast självförvålad.⁸⁸

Susanne beskriver vidare områdets kulturverksamheters samverkan, när Susannes verksamhet var i behov av pengar för att genomföra ett projekt:

Alla scener här har hjälpt oss så himla mycket. [...] 'Okej, vad ska vi göra för att kunna hjälpa er'. Vi har Kelly's också, baren på Andra lång också. 'Okej men vi

⁸⁶Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 14

⁸⁷McRobbie. *Be Creative*. s. 20.

⁸⁸Isabell Lorey, "Precarisation and care-citizenship", *Griffith Law Review*, vol 27, nr 4, 2018. s. 433.

löser nånting till er'. Oceanen ringde och sa bara 'okej, vi ska ha en stödgalä'. Skeppet var likadant bara 'okej vi har nån stödfest så att ni får in pengar [...] Så det var verkligen såhär, alla ställen bara 'vi vill hjälpa till'. (Susanne)

Lorey har rubricerat den här typen av företeelse som *self-governance*, vilken uppkommer ur ett försök att organisera det oorganiserbara⁸⁹. Därför hittar kulturverksamheterna egna system för att skapa säkrare arbetsförhållanden och utveckla deras respektive verksamheter. Julia berättar exempelvis om ett nytt samarbete mellan livescener kring Stigbergstorget, som bland annat ska hjälpa publik att hitta till livekonserter och evenemang:

Det är väldigt mycket som händer, framförallt Stigberget blommar sjukt mycket nu. Och vi håller på att samarbeta mycket med dem. Vi ska göra en ny app som heter Stigberget Live som handlar om en app där man kan se vilka livekonserter som sker i området. 'Vad händer ikväll typ'. Vi samarbetar med dom. (Julia)

Att organisera sig, hjälpa varandra, blir således ett sätt att hantera det oförutsägbara och kan förstås som en konsekvens av ett prekariat. Zukin menar i tillägg till detta att avsaknaden av statliga och privata investeringar i kulturen är en förutsättning för att ny kultur ska frodas.⁹⁰ Kulturarbetaren är alltså statligt begränsad ekonomiskt och skapar samtidigt i mångt och mycket sin egen lokala bransch tillsammans med omkringliggande verksamheter i samma situation. En "*cool kulturproduktion*" skapas av den här typen av kulturell Kooperation och "*gör det själv*"-mentalitet, men Zukin betonar att det finns en risk med ett kulturellt blomstrande område i kombination med en stadsomvandling⁹¹. I nästkommande kapitel behandlas detta samband närmare.

2.1.2 BORTTRÄNGNING FRÅN OMRÅDET

Floridas teoretisering av staden och den kreativa klassen pekar på att den fysiska platsen har en betydande funktion för ekonomisk framgång.⁹² Företag i samma bransch är benägna att bilda kluster i städer, vilka genererar platsspecifik tillväxt. Samlokaliseringen gör att

---

⁸⁹Lorey. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. s. 8.

⁹⁰Zukin. *Naken stad*. s. 60.

⁹¹Zukin. *Naken stad*. s. 60.

⁹²Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 263.

företagen göder varandra, vilket resulterar i en så kallad *spillover-effekt* där företagen "spiller över" framgång på närliggande verksamheter.⁹³

Det finns hur mycket forskning som helst som visar: Vad betyder ett starkt kulturliv för till exempel hotellnätter, för turism, för besök, olika platser. Jag menar, går det bra för kulturlivet här i stan så får Liseberg ännu fler besökare. Så det hänger ihop. (Lovis)

Rebecca har erfarenheter av denna sorts tänkande i förhållande till stadsområden:

I stadsbyggnadssammanhang pratar man ofta om den här blandstaden med att man blandar både verksamheter och boenden, och givetvis näringsliv och arbetstillfällen.

[...]

Jag tänker att det hänger ihop allting. Att kultur föder kultur också, det finns något slags klustertänkande i detta som gör att, ungefär som vissa affärer vill ligga bredvid varann för att om man ändå köper kläder så kan man lika gärna gå in i några till. Och likadant kan det vara med kultur eller restaurangliv, att det är viktigt. Och det är ju en mix av det här som behövs tänker jag och jag tror på det här att, att människor behöver någonstans att träffas. (Rebecca)

Även om Florida instämmer i att platsen och klustren är en förutsättning för progression, tillägger han att de teorier som endast inbegriper den fysiska platsen är alltför ofullständiga.⁹⁴ Att locka kreativa personer och mobilisera talang menar han är själva motorn för regional tillväxt. Platsen ska erbjuda en bred arbetsmarknad och ett brett kulturellt utbud⁹⁵ för att locka den högtbildade, kulturellt intresserade invånaren. Kreativa klassen väger alltså samman flera faktorer, inte bara arbetsmöjligheter, när de väljer var de vill bosätta sig.⁹⁶ De värdesätter, förutom arbetsmöjligheter, att det ska finnas ett utbud av musikscener, teatrar, sportevenemang, nattliv och restauranger i det område de bor samt att utbudet ska vara stort dygnet runt.

---

⁹³Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 264.

⁹⁴Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 265.

⁹⁵Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 269.

⁹⁶Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 262.

Att tillfredsställa en livsstil är således viktigare än infrastruktur, kommunikationer och arbetsmöjligheter.⁹⁷ Sammanförs dessa faktorer på en och samma plats kan man alltså enligt Florida förvänta sig en platsbyggd effektivitet som genererar ekonomisk tillväxt och framgång.⁹⁸ Rebecca resonerar liknande kring områden i Göteborg:

Majorna och Masthugget och Linné-området- varför är det populärt att vara i, vistas i och bo i? Det har väl att göra med att det händer saker där omkring dygnet runt tänker jag, det är inte som att gå igenom massa tomma kontorsdelar där alla har gått hem och det är helt tyst och dött. (Rebecca)

Tillväxt styrs alltså av kreativa människors lokaliseringsbeslut och denna teori kan användas som verktyg i praktiken. Göteborg innefattar en rad populära områden fulla av liv och speciell karaktär, exempelvis nämnda Majorna, Masthugget och Linné, vilka man enligt Florida skulle kunna beskriva som kreativa centra. I kreativa centran har attraktivitet används som verktyg för att locka till sig kreativa klassen till området. I sin tur har kreativa klassen satt sin prägel på området, vilket gjort det populärare.⁹⁹ Susanne menar, i linje med Florida¹⁰⁰, att många flyttar till dessa områden enbart på grund av deras kreativa och ”hippa” profil. Därtill menar Susanne att ”hippa adresser” i Göteborg, blivit ”hippa” just på grund av dess omkringliggande kulturverksamheter och restauranger.

Kulturen får ju alltid flytta på sig. [...] Ställen som har legat sen typ 60-talet har ju fått stänga ner, för att det har flyttat in en ny granne. Jag vet så många ställen här i Göteborg också som har fått stänga ner för att det har flyttat in någon ny. De bara 'det här är ju en hipp adress'. (Susanne)

Susanne uttrycker även det problem som dessa trendiga områden kan ge upphov till, nämligen att kulturella- och konstnärliga verksamheter bidrar ekonomiskt och socialt till en stadsdel i så hög grad, att de själva har svårt att överleva i den. Problemet känns igen från det tidigare nämnda manifestet *Not in our name!* från 2009. Manifestet är undertecknat tusentals av Hamburgs kulturarbetare och konstnärer, där de redogör för sin ofrivilliga roll i stadens Florida-inspirerade stadsomvandling. De protesterar i manifestet mot att reduceras till

---

⁹⁷Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 270.

⁹⁸Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 269.

⁹⁹Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 262.

¹⁰⁰Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 269.

spelbrickor i ett ekonomiskt spel, producenter av ”skön stämning” och en levande stad.¹⁰¹ Det blir i manifestet tydligt att kulturarbetarna själva är medvetna om att deras styrkor som aktörer i en stad också bidrar till gentrifiering.

Platser för kulturella möten och konstnärers närvaro i ett område göder en stad så till den milda grad att kulturarbetare inte har råd att bli kvar. I manifestet skrivs följande: ”Ni ber oss kulturarbetare och konstnärer att skapa en stad vi varken vill eller har råd att leva i”¹⁰². Susanne menar att en liknande problematik finns i Göteborg.

Men det är ju det som är så tråkigt med gentrifieringen, det blir ju att kulturen måste flytta hela tiden. Det är den sista... eller, den första som får ta stryk. Man har som' inget skydd som kulturutövare. (Susanne)

Kulturarbetares status och kreativitet pressar upp bostadspriser och hyror i ett område¹⁰³, men de blir själva de första att tvingas flytta därifrån. Kanske är det som Susanne säger, att man som kulturarbetare inte har något skydd, men ändå förväntas ställa upp för stadens vinning. Kulturen hotas därmed av att hamna i ett slags ofrivilligt martyrskap.

Jag tänker att det är väl det som man kan oroa sig lite för nu när man bygger Masthuggskajen. Det har ju liksom varit så öde så länge och mycket parkering och så [...] Men det gäller väl att man inte tappar bort det här. Att inte kulturverksamheterna, som då vi pratar om, har råd att vara kvar. (Rebecca)

Rebecca är bekymrad för att en bortträngning av kulturverksamheter ska göra sig gällande i samband med de nya bebyggelserna i centrala Göteborg. Förutom att verksamheter i kluster och en omfattande stadsomvandling hotar att stadens kulturverksamheter tvingas flytta, beskriver några av våra informanter en attityd gentemot kulturen som störande för staden och att de av den anledningen måste anpassa sina verksamheter. I följande kapitel utvecklas informanternas erfarenheter av detta.

---

¹⁰¹“Not In Our Name! Jamming the Gentrification Machine: A Manifesto from HAMBURG”.

¹⁰²Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 22.

¹⁰³Florida. *Den kreativa klassens framväxt*. s. 265-266.

2.1.3 EN DÖD STAD

När Gösta, som är aktiv i en kulturscen, ska förklara hur stadens styrande organ påverkar det Gösta kallar "toleranta miljöer" där kulturen får växa fritt, vill han visa oss ett videoklipp ur TV-serien *Skrotnisse och hans vänner*¹⁰⁴ baserad på tecknaren Jan Lööfs bilderbok. Följande scen spelar han upp från sin dator och föreslår att vi kan "se den med ert kulturkandidat-perspektiv":

TURE BJÖRKMAN: Fy sjutton! Skräpa ner! Och föra oljud! Mitt i stan? Det är för bedrövligt. Usch!

SKROTNISSE: Vem fan är du?

TURE BJÖRKMAN: Åh ja, försök inte att vara uppkäftig! Mitt namn är Ture Björkman, jag är stadsingenjör och har en del att säga till om i den här staden. Och jag har inte tid att stå här och diskutera.

KALLE: Försvinn för i helvete!

SKROTNISSE: Och visa er inte mer!

Gösta förklarar att han tycker att klippet pekar på den attityd han upplever i diskussionerna kring den kulturscen han är aktiv i, som utmålats som stökig av politiker och media. "Ture Björkmanska' personer sitter överallt", säger Gösta och menar att politikerna av ren princip vill ta kontroll över områden som skapar kulturella sammanhang, precis som figuren Ture Björkman. Videoklippen blir också talande för den distans kulturarbetarna upplever, mellan politiker och kulturverksamheter. Gösta tillägger att personer som är engagerade i områdena ses ned på och framställs som farliga:

Ture Björkman-personer, de ser det ju inte som att vi lever i en jämställd relation i den här staden, utan de ser det som att de måste uppfostra oss. Och såna här Skrotnisse-personer är ju liksom på något sätt farliga i ett sånt här samhälle.
(Gösta)

Att vissa platser utmålats som stökiga, otrygga och har behov av upprustning kan förklaras som argument för att ge plats åt nya satsningar i området, vilket motiverar en gentrifieringsprocess¹⁰⁵, och kan utgöra ett hot mot kulturverksamheter. Ett av många problem verksamheter inne i stadskärnan stöter på är att grannar störs.

---

¹⁰⁴"Skrot Nisse - " Vem f-n är du """,

https://www.youtube.com/watch?v=1ESV9uw_Fkk&ab_channel=RobertAndersson, Youtube, 18 januari 2014.

¹⁰⁵Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 166.

Det ena hotet handlar om, liksom, kontroll. Det handlar om attityd och kultur. Attityden och kulturen är liksom 'ussh vad det väsnas' 'såhär kan ni inte hålla på' och, eller som en tjänsteman sa till mig 'vi vill inte ha något jävla Christiania här'.
(Gösta)

Susanne berättar att hennes liveverksamhet för tillfället letar efter en ny lokal "för att kunna ha de andra gigen som faller bort" när de inte längre får ha konserter med trummor och bas på grund av att grannarna klagat på ljudnivåerna. Susanne verkar inte tycka att det nödvändigtvis är en negativ förändring, den nuvarande lokalen har andra brister som en ny lokal skulle underlätta, men den här typen av åtgärd för verksamheten säger något om branschens villkor. McRobbie lyfter fram att mobilitet, flexibilitet, är en nödvändighet för kulturellt verksammas överlevnad i branschen¹⁰⁶. Trots att Susanne och hennes kollegors önskan är att utöka sin verksamhet i området där de etablerat sig, är det ingen självklarhet att det blir så vid en eventuell flytt:

Vi vill ju vara här i närheten, men man vet ju att det är svårt också, för det är ju grannar överallt. [...] Det är ju såhär, nyinflyttade som börjar direkt klaga när det är levande[musik]. Även fast man vill bo i Majorna så klagar alla ändå hela tiden. Så, ja, vi vill det! Men, vi får se om det dyker upp nånting.

Kulturverksamheterna lockar nya invånare och kommersiell framgång genom att skapa kontrast till storstadens homogena landskap, men möter trots detta stor motgång.¹⁰⁷ Situationen är således densamma oavsett var i stan konsertlokaler håller till, och Susanne pekar ut en risk med att det alltid är kulturen som får flytta på sig- kulturljudzoner utanför staden, och en "död" stadskärna.

Ringön blir det[sic!] nya kultur[ljud]zonen. Eh, då kommer det bara bli så 'jamen, då får ni flytta dit'. Då kommer liksom ingenting finnas kvar här. Man kommer inte ha nåt skydd från staden tror jag heller då. De kommer vara såhär 'men vi har gjort det vi kan nu', 'ni får lösa det'.

[...]

Om det blir typ Ringön i Göteborg så känns det...ja, skulle jag bli sur. Eh, alltså visst att det är jättebra med Ringön, att det finns, men man vill ju inte ha en död stad heller. (Susanne)

---

¹⁰⁶McRobbie. *Be Creative*. s. 110-111.

¹⁰⁷Zukin. *Naken stad*. s. 60.

Susanne uttrycker en oro för hur staden skulle se ut ifall hon inte kan fortsätta bedriva sin kulturverksamhet på samma plats som i dagsläget. Problemet med kulturljudzoner, som Susanne uttrycker det, är att staden blir mindre levande ifall alla kulturella verksamheter ska befinna sig på en och samma plats, utanför stadskärnan. Scenariot med kulturljudzoner drar Floridas teoretiska utfall av den kreativa klassens framväxt till sin absoluta spets. Flera av våra informanter menar att de vill ha en levande stad där det händer mycket, att invånarna ska ha en plats att kunna samlas på, men den prekära situationen för kulturarbetare riskerar alltså att utnyttjas av staden genom kulturljudzoner.

Rebecca betonar att kulturens värde för en plats måste noga begrundas i samband med ombyggnationer, för att inte riskera att de tvingas stänga ned för att de ekonomiska konsekvenserna blir för allvarliga.

Blir det bara dyra lägenheter och bostadsrättsinnehavare, så blir det ju svårt för kulturverksamheter att vara kvar där. Och där tänker jag ändå att, det var ju det jag var inne på från början, man måste ändå tänka till vad man vill ha och därför måste man liksom anpassa kvadratmeterkostnaden och tänka: Vad är det för verksamheter vi vill ha in här? (Rebecca)

Anpassningar för stadens kulturverksamheter är alltså avgörande för dess överlevnad i en stad där ombyggnationer och försämrade ekonomiska förutsättningar inom kort är akuta problem. Rebecca ställer även en fråga värd att begrunda- Vad är det för verksamheter vi vill ha här? Kanske framför allt: Vad vill göteborgarna?

2.2 EN STAD FÖR GÖTEBORGARNA

Not in our name! menar att politikernas användande av kultur och gentrifiering är på bekostnad av den egna befolkningen.¹⁰⁸ Rebecca betonar i enighet med detta, att det är viktigt att bära med sig att Göteborg ska vara en plats för göteborgarna.

Det finns också någon slags trend i det här med att man, i och med att man bygger så mycket och ska ha så mycket bostäder och kontor och att Göteborg ska växa. Och i det här technocentret med Chalmers och hela ja.. Så får man ju inte

---

¹⁰⁸Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 23.

glömma bort att det ska vara en stad för invånarna för göteborgarna. Så det finns jättemycket för turister Göteborg&Co och allt detta, men det är också en stad som man ska leva i. (Rebecca)

Som i andra liknande situationer när stadsomvandlingar fått konsekvenser för kulturlivet och befolkningen, kan paralleller från de protester som ägt rum i Göteborg dras till missnöje i frågor om demokrati och rätten till staden. Det finns en kollektiv rättighet att som invånare få möjlighet att utforma staden efter sina behov,¹⁰⁹ och i rapporten *Västra Götalands mest kulturella stad - kulturindex för större städer i Västra Götaland med nationell utblick* framgår det tydligt att Göteborgarna är stora kulturkonsumenter¹¹⁰. Likväl fattas 28,5 miljoner i Göteborgs kulturbudget för 2023.¹¹¹ Gösta instämmer i att göteborgaren och dess kulturvanor glöms bort i politiken och syftar till rådande situationen kring ombyggnationen av Järntorget:

Det är klart att inte någon tjänsteman ska bestämma över mig. Jag bor ju här. Och Petter Stordalen har inte mer rätt till Järntorget än vad jag har. Men ändå så är det som att alla här utom en liten liten klick tror att det är så. De tror att det finns någon naturlag som gör att Petter Stordalen ska få mer än vad jag får. Och så är det ju inte. (Gösta)

Gentrifieringsprocesser har gått från att vara en lokal accidentell utveckling, till att aktivt användas som verktyg för tillväxt. Gentrifiering är numer en del av den offentliga politik som skall locka investerare och bidra till stadens varumärke, snarare än en metod för att skapa social blandning och kulturell blomstring *till förmån för de redan befintliga invånarna*.¹¹²

Det offentliga rummet, däri kulturinstitutioner ingår, har en demokratisk betydelse¹¹³ som ofta förbises när en stad befinner sig i en förändring.¹¹⁴ Offentligt stödda kulturinstitutioner täcker alltså in ett ansvar för samhälleligt värdeskapande, demokrativärden, i form av att skapa förutsättningar för ett gott samhälle.¹¹⁵ Kultur kan verka för att skapa en mer jämlik stad och det har visats att personer som visar intresse för sin närmiljö, också engagerar sig i högre grad

¹⁰⁹Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 25.

¹¹⁰Västra Götalandsregionen. *Västra Götalands mest kulturella stad*. s. 2.

¹¹¹Maria Domellöf-Wik, "Politikerna djupt oroliga över den nya kulturbudgeten", *Göteborgs-Posten*, 17 februari 2023, hämtad 2023-03-09 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/politikerna-djupt-oroliga-%C3%B6ver-den-nya-kulturbudgeten-1.92457509>.

¹¹²Thörn och Holgersson. *Gentrifiering*. s. 136-137.

¹¹³Franzén, Hertting och Thörn. *Stad till salu*. s. 46-47.

¹¹⁴Franzén, Hertting och Thörn. *Stad till salu*. s. 16.

¹¹⁵Löfgren. *Inga undantag*. s. 77.

i stadens utveckling.¹¹⁶ Man kan också se kultur som ett medel för att öka tryggheten, jämlikheten och det sociala välbefinnandet.¹¹⁷

Sen kan man ju också väva in demokratifrågor hur viktigt det är för en demokrati att det finns en fri konst. [...] Där har ju konsten oavsett vi pratar om teater eller musik eller bildkonst eller vad det nu är liksom sedan begynnelsen varit väldigt viktig för människans utveckling och för människans möjlighet att liksom leva tillsammans, tänker jag. Så jag skulle säga det är helt oundgängligt att ha. Ett samhälle utan konst är inget samhälle. (Lovis)

Precis som Lovis säger, erbjuder konst i samhället ett unikt sätt att reflektera över ens egen tillvaro och agerar samtidigt som dialogskapande mötesplats i det lokala sammanhanget.¹¹⁸

Det behövs som en reflektionsyta. Det behövs för att kunna skratta, gråta, förfäras, få hopp, få möjlighet att tillsammans med andra som man nu gör i ett teaterum man sitter i samma rum och man ser en föreställning även om man inte känner någon annan så händer ju ändå någonting i det där. Man får en upplevelse som man sedan bär med sig. (Lovis)

Konsten och kulturen skapar alltså värden för individen och genererar inte enbart, på ett samhälleligt plan, värden som kan mätas i pengar.¹¹⁹ Denna mötesplats riskerar gå förlorad i gentrifieringsprocesser, och blir därför ett direkt hot mot kulturverksamheter i städer som befinner sig i en stadsomvandling.

Även om göteborgarna är kulturkonsumenter stor utsträckning är det inte självklart att alla tar del av det kulturella rummet, men kulturverksamheter kan tillskrivas ett indirekt värde. I Per Möllers avhandling betonar han att både fysisk och mental uppfattning av en stad är betydande för vilka egenskaper invånare och icke-invånare tillskriver platsen. Föreställningar om en stad kan alltså omforma upplevelsen av den verkliga platsen.¹²⁰ Det innebär att kulturverksamheter kan tillskrivas ett symboliskt värde även av de som inte direkt nyttjar kulturen. Lovis exemplifierar detta, när hon berättar att hon upplever att göteborgarna uppfattar teatern hon arbetar på som betydelsefull för staden, också de som inte själva besöker den:

---

¹¹⁶Grinell. *Kulturens värde och sociala effekter*. s. 19.

¹¹⁷Grinell. *Kulturens värde och sociala effekter*. s. 3.

¹¹⁸Löfgren. *Inga undantag*. s. 78.

¹¹⁹Löfgren. *Inga undantag*. s. 79.

¹²⁰Möller. *Kulturstad/Stadskultur*. s. 417.

Jag tror också att det har betydelse både för de som kommer hit, men också tror jag det har betydelse för de som aldrig kommer hit. [...] Även om man inte har varit här så tycker man ändå att det måste finnas. [...] I dessa tider så är det väldigt väldigt lätt att underskatta vad kulturen betyder, faktiskt. Därför att den betyder någonting både för de som nyttjar det och också för de som inte omedelbart nyttjar det. För det säger någonting om staden huruvida staden är liksom, en stad som är humanistisk, eller en stad som är som man vill bo i. Man vill bo i en stad som har rikt kulturliv [...] Även om man kanske inte alltid går. Jag tror den nyttoaspekten är viktig. (Lovis)

Kulturens existens är därmed betydelsefull även för de som inte direkt konsumerar den och uppfattningen av en stad skapas både symbolisk och materiellt.¹²¹ Idéer om kulturens värde och plats i en stad är således lika viktiga som den fysiska platsen¹²² och har direkt påverkan på kulturpolitikens områden.

2.2.1 TILLÅTANDE MILJÖ

Våra informanter upplever att deras betydelse för platsen de befinner sig på är stort. De nämner att de bygger upp kontakt med människorna som bor och verkar i samma område. De vill leva och arbeta i en tillåtande miljö där det finns möjlighet att skapa och agera fritt utan att styras av stadens begränsningar.¹²³

Jag tycker om hela liksom allt här, allt ifrån estetiken och så där, till just att det är en sån här så kallad tolerant miljö. Jag har alltid gillat toleranta miljöer väldigt mycket. (Gösta)

Att en miljö uppfattas som tillåtande kan röra sig om allt från estetiken i området, till vilka människor som samlas och verkar däromkring. Bourdieu menar att personer som lever i samma gemenskap bildar ett socialt- och kulturellt kapital, där det faller sig naturligt att konsumera en viss typ av kultur. Ett socialt nätverk som kretsar kring gruppens gemensamma

---

¹²¹Möller. *Kulturstad/Stadskultur*: s. 416.

¹²²Möller. *Kulturstad/Stadskultur*: s. 417.

¹²³Sigurdson. *Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv*. s. 27.

intressen byggs upp¹²⁴ och skapar rum utanför hemmet där människor möts, samverkar och skapar en gemenskap. På så sätt kan kultur vara ett meningsskapande system.¹²⁵

Vi vill ju vara kvar här också för vi har fått så himla fint band med alla som är här. Vi har blivit en väldigt så, kulturknytpunkt, alltså, det är väldigt mycket musiker och konstnärer och så som hänger här på dagarna. Och många liksom börjar sin dag eller kväll här innan man kanske går vidare på ett gig eller går ner till andra lång och bärsar vidare. [...] Men oftast är det ju att många möts här och kanske har bandmöten och så. Det är ju fint- det vill vi inte tappa. (Susanne)

Julia, som även hon driver en livescen, har en liknande upplevelse:

Det är det många som säger, att man har det som mötesplats. Alltså, som, sitt eget vardagsrum typ. Det är jättemånga som kommer in och liksom bara tar typ en bärs. Och banden som repar här i huset möts ju ofta här och tar en öl innan de går upp och repar. Det finns ju jättemycket replokaler i huset, så det är många musiker här liksom. Ehm, och jag tror att de gillar att det finns. Att de kan gå ner några trappor och så kommer de hit liksom och kan ta nåt att käka eller ta en bärs. Jamen, jag tror det är en viktigt mötesplats för många. (Julia)

Både Susanne och Julia upplever att deras verksamheter lyckats skapa en plats där människor kan mötas och ingå i ett nätverk. "Vi gör det vi ska göra, som är att liksom driva scenkonsten, göra en mötesplats och vara öppen för folk", säger Lovis. Kultur har därför en betydelse för hur människor bygger relationer och sociala sammanhang.¹²⁶ Något som de flesta livescener vi intervjuat har gemensamt är att de vill erbjuda en plats för oetablerade musiker att uppträda. De vill ge artister som inte fått möjlighet att spela någon annanstans en chans att testa att spela inför en livepublik.

Vi är en sån liten scen det är så många små band som inte skulle få plats någon annanstans och du kanske aldrig gjort en spelning någonsin då får du ändå chansen att spela här, eftersom att vi liksom ville, alltså, att alla skulle kunna få chansen att göra ett gig. (Susanne)

Även Agneta uttrycker att deras verksamhet fungerar som en språngbräda för oetablerade artister.

---

¹²⁴Bourdieu. *Distinction*. s. 24.

¹²⁵Sigurdson. *Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv*. s. 27.

¹²⁶Grinell. *Kulturens värde och sociala effekter*. s. 18.

Vi har en plats där vi liksom upplåter vår scen och ger utrymme till oetablerade arrangörer musiker som vill testa att spela, att det kan vara ganska så.. ja men som en språngbräda. Det är ju någonting som vi brukar säga att vi är. Att vi är en språngbräda för oetablerade arrangörer och artister. (Agneta)

Att ge de oetablerade artisterna en plats att spela på kan enligt Bourdieu ge artisterna ett sätt att skapa legitimitet till deras artisteri.¹²⁷ Artisterna spelar ofta musik som tillhör smalare musikgenrer som kanske inte uppskattas av gemene man, som med hjälp av Bourdieu kan förklaras genom att en bred publik inte besitter det kulturella kapital som krävs för att uppskatta en smal musikscen. En person som konsumerar kultur den inte besitter tillräckligt kulturellt kapital att förstå, kan lätt att förvirras i det.¹²⁸ Därför kan kultur som i vissa sammanhang anses oviktig i andra sammanhang värderas högre, exempelvis hos de scener vi intervjuat.

Möjligheterna verksamheterna ger de oetablerade artisterna säljer sannolikt inte ut konsertlokalerna, men Zukin menar att kulturscener som inte har något egentligt marknadsvärde kan få områden att börja sticka ut och locka till sig nya konsumenter och invånare. En alternativ kulturproduktion kan hjälpa området att skapa sig en ny image som lockar dit nya människor som uppskattar olika sorters subkulturer.¹²⁹ Thornton menar att personer som befinner sig i samma kontext samlas utifrån deras gemensamma smak och åsikter. Subkulturer avgränsas utifrån gruppens smak, skapar ett värde utifrån deras kunskap och distanserar sig till andra grupper utifrån det.¹³⁰

Utan alternativa kulturscener hade alltså inte dessa områden varit lika attraktiva. Gösta uttrycker en liknande tanke när han beskriver sin konstscens omgivning: "Det här är en miljö som vi kan tycka är bra för här utvecklas små frön som sen kan bli annan kultur". Även Rebecca lyfter att det som kommer till att växa och bli kulturinstitutioner börjar på en småskalig nivå:

Många inser att initiativ som sen blir etablerade, typ Röda sten, Nordiska akvarellmuseet eller Lagerhuset, vad som. [...] Akvarellmuseet och Röda sten är ju ett jättebra exempel på nåt som börjar med ett gäng idealister.

---

¹²⁷Bourdieu. *Distinction* s.32

¹²⁸Bourdieu. *Distinction*. s.2

¹²⁹Zukin. *Naken stad*. s. 64

¹³⁰Thornton. *The Subcultures Reader*. s.202

Sammanfattningsvis bidrar verksamheterna med mötesplatser för göteborgarna, men gör det också möjligt för ny kultur att födas. Genom att ge små kulturutövare plats i staden och på Göteborgs kulturscen bidrar verksamheterna till en stadsförnyelse och framtida betydande kulturaktörer chans att växa och bli en del av Göteborg.

2.3 “VÅRT FOKUS ÄR ATT SKAPA KULTUR, INTE TJÄNA PENGAR”

Fisher menar att det inte bara är staden och branschen som styr kulturens utrymme, utan att även marknadskrafter och ett kapitalistiskt tänk står som grund för kulturen.¹³¹ Eftersom kulturens olika värden i mångt och mycket är omätbara, kan en kapitalistisk syn på kulturen utgöra hot mot kulturlivet.

...vårt fokus är att skapa kultur, inte att tjäna pengar på den. (Agneta)

En del av de verksamheter vi har intervjuat påtalar att deras verksamheter inte är vinstdrivande. Vinstdrivande är inte heller något de önskar vara, utan vill hellre tillföra någonting till Göteborgs kulturliv, men faktumet att kulturens värde inte går att direkt utläsa kan äventyra dess överlevnad. Detta trots att kulturens sociala effekter är icke desto mindre meningsskapande¹³². När vi frågar Lovis om det är ett problem att kulturens effekter inte alltid kan mätas svarar hon:

Det är ju en viktig fråga i ett samhälle där mätbarhet är det som räknas. Så är det klart att det är svårt att vinna acceptans för någonting som inte är mätbart. Samtidigt så är det så som jag ser det så är det en brist i ett samhälle där man tror att bara saker som är mätbara räknas. (Lovis)

Det blir svårt för kulturverksamheter att motivera sin existens, då de inte alltid går med vinst på föreställningar eller konserter de arrangerar, när hela samhället styrs av marknadsmässiga villkor.¹³³ Det finns i och med detta även en risk i att all kultur förväntas följa någon slags varulogik. Risker är då att den kvantifierbara kulturen är den enda kulturen som erkänns ett värde och enbart den kulturen som säljer bäst är värdeskapande¹³⁴. Mot bakgrund av detta, kan

---

¹³¹Fisher. *Kapitalistisk realism*. s. 12.

¹³²Grinell. *Kulturens värde och sociala effekter*. s. 17.

¹³³Fisher. *Kapitalistisk realism*. s. 33.

¹³⁴Löfgren. *Inga undantag*. s. 57.

det därför ses som ett hot mot verksamheterna att arbeta i ett samhällsklimat där det mätbara premieras.

Det går heller inte bara att backa och låta liksom, säga att 'nu får det bli som det blir' för då...då är kulturen borta. För marknadskrafterna är så mycket starkare, helt enkelt. (Lovis)

Att därmed helt och hållet förlita sig på att marknaden ska reglera det kulturella utbudet utgör ett direkt hot mot kulturverksamheterna. Kulturens effekter i samhället behöver betraktas i ett längre tidsperspektiv än kapitalismens kvartalsmätt¹³⁵. Därtill menar informanterna att det är av största vikt att politiker tar tag i situationen. Lovis uttrycker en önskan om att politiker och andra aktörer ska uttala sig om och använda sin makt för att lösa den problematik Göteborgs kulturliv står mitt i:

Politiken måste uttrycka en vilja att det är viktigt att kulturen är kvar. Vi måste jobba med de här frågorna och hitta lösningar. Kulturpolitikerna måste kämpa för, jag menar, Göteborgs stad gjorde ju överskott två år i rad liksom, då måste man ju kämpa för att en del av de pengarna kommer kulturlivet till del för att upprätthålla den struktur vi har. Och sen tänker jag att man från politiskt håll måste ge sina tjänstemän i uppdrag att, liksom, gå in i de här frågorna. Och se behöver man hitta samarbetsmöjligheter fastighetsägare, näringsliv, kulturdepartement eller kulturförvaltningar, kulturlivet. Och så får man brottas med det. Jag tror det är det enda sättet. (Lovis)

Kulturpolitiken har flera politiska nivåer, varav några Lovis nämner, som alla har för ansvar att förhålla sig till Sveriges kulturpolitiska mål. Den svenska kulturpolitiken har länge kunnat liknas vid en arkitekt, som är aktiv och styrande, men som ska hålla sig ifrån att uttrycka åsikter om det kulturella innehållet¹³⁶, det vill säga hålla sig på armlängds avstånd. Staten ska skapa övergripande ramar för kulturens målsättningar, i vilka regioner och kommuner kan utforma konkret politik.¹³⁷ Trots att förutsättningarna för att aktivt driva kulturpolitik varierar mellan regioner och kommuner¹³⁸, ska de kulturpolitiska målen agera norm för politiskt agerande i kulturfrågor i alla tre förvaltningsnivåer.¹³⁹ Styrande organ på såväl nationell,

---

¹³⁵Löfgren. *Inga undantag*. s. 26.

¹³⁶Anders Frenander(red.) (2011) *Arkitekter på armlängds avstånd: Att studera kulturpolitik*. Valfrid, Borås. s. 17.

¹³⁷Frenander. *Arkitekter på armlängds avstånd*. s. 18.

¹³⁸Frenander. *Arkitekter på armlängds avstånd*. s. 53.

¹³⁹Frenander. *Arkitekter på armlängds avstånd*. s. 42.

regional som kommunal nivå ska alltså styra mot att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, konstnärlig förnyelse och bevarandet av ett levande kulturarv¹⁴⁰, för att nämna några. Vidare upplever Lovis att de nu pågående omvärderingarna av grunder i svensk kulturpolitik är oroväckande:

Vi har en nationell regering som vill driva igenom vissa förändringar som jag tror är en försämring för kulturen. Och där tycker jag, jag menar som nu har vi en debatt huruvida armlängds avstånd efterlevs eller inte. [...] Man måste stå upp för armlängds avstånd hela vägen. Man kan inte bara använda det som ett stort fint ord. Och svarar kulturministern, ja hon säger ju det hela tiden. Jo, men det räcker ju inte med att säga det. Du måste stå upp för det när övertramp sker.
(Lovis)

Lovis upplever att ingen står upp för kulturen, att inga politiker går in i frågorna eller visar på en tydlig kulturpolitisk vilja. Hon berättar även att hennes upplevelse är att politiken stannar vid uttalanden, som inte sedan fullföljs med direkta ageranden. Politiskt är det i teorin tydligt att kulturen har stor betydelse, men det är ibland förekommande att resonemang om kulturens värde för samhället, precis som Lovis och de andra verksamheternas upplevelse, förblir ord.¹⁴¹ Under panelsamtalet på Folkteatern uttryckte samtliga panelmedlemmar att det är politiken som har främsta ansvaret att lösa den situation Göteborg står i. Lovis uttrycker i citaten ovan, i samstämmighet med panelen och många av de intervjuade kulturarbetarna, att kulturpolitiken behöver arbeta närmare kulturlivet för att säkra dess överlevnad. Panelen och publiken är eniga om att kulturen och alla platser där den får utrymme är platser där de gärna vill vara, men trots detta är det påfallande ofta under samtalet som diskussionen om kulturens värde i förhållande till politiken återkommer till enbart det ekonomiska.

---

¹⁴⁰Prop. 2009/10:3 Tid för kultur. s. 26.

¹⁴¹Frenander. *Arkitekter på armlängds avstånd*. s. 32.

3. SLUTDISKUSSION

Syftet med denna uppsats var att undersöka på vilka sätt kulturarbetare i Göteborg idag upplever social, ekonomisk och politisk motgång. Motiverat av den pågående diskussionen om kulturens plats i Göteborg och kulturverksamheters förändrade förutsättningar, var syftet även att undersöka kulturverksamheternas betydelse för Göteborg.

Genom att applicera teori på det material vi samlat in, bestående av kvalitativa intervjuer och observation, har vi fått en bredare bild och förståelse för kulturarbetarens grundläggande förutsättningar i förhållande till staden och politiken. Richard Floridas och Sharon Zukins teorier har givit perspektiv på kulturarbetaren och den kreativa klassens roll i en gentrifieringsprocess. Pierre Bourdieu har visat på hur socialt och kulturellt kapital bildar sammanhang i olika kulturella plattformar. Sarah Thornton har i sin tur visat hur kulturell förnyelse och gemenskap uppkommer ur dessa sammanhang. Angela McRobbie och Isabell Loreys teorier har givit en prekariseringskontext som beskrivit utgångspunkten för de motgångar kulturarbetaren tvingas möta och varför. Som ytterligare styrande faktor i kulturarbetarens arbetskontext har Mark Fishers ekonomiska teori om kapitalism, som styrande hand över kulturen, satt kulturproduktion i en storskaligt sammanhang. I tillägg till teorier har tidigare forskning om stadsomvandling och kulturens roll i denna, kulturvanor i Västra Götalandsregionen, kulturens värden samt sociala och ekonomiska effekter agerat utgångspunkt för analys av materialet. Per Möllers avhandling om Malmös stadsomvandling och profilering av Malmö som kulturstad, har utgjort exempel för hur kulturpolitiska metoder kan orsaka att mindre verksamheter hamnar i skymundan samt hur kulturens värde produceras.

I följande två rubriker redogörs för de slutsatser som kan dras av det resultat studien presenterat, i förhållande till uppsatsens syfte, frågeställningar, teori och tidigare forskning.

3.1 MOTGÅNGAR

Den ena av de två frågeställningarna uppsatsen vill svara på är vilka de största motgångarna kulturverksamheter i Göteborg upplever att de möter. Materialet visar att övervägande del av informanternas verksamheter i närtid drabbats av kraftiga hyreshöjningar och har som direkt konsekvens behövt anpassa verksamheten av ekonomiska skäl. Därtill är de verksamhet- och

projektstöd kommunen och staten erbjuder ofta otillräckliga för att helt och hållet få verksamheterna att gå runt, samt täcka verksamheternas varierande behov.

Genom att applicera McRobbies teori på den osäkerhet det innebär att vara beroende av extern finansiering, när kulturverksamheter inte själva genererar stora intäkter, kan slutsatsen dras att kulturarbetare utvecklar en multikompetens, reflexivitet inför sitt arbete samt en vana att snabbt hitta nya lösningar, som konsekvens av en prekär arbetssituation. I tillägg visar Loreys teori att kulturverksamheterna, till följd av den utsatthet en prekär bransch och en bristande politisk uppbackning innebär, bildar egna skyddsnät och stöttar varandras verksamheter.

Att verka i Göteborg, en stad som står mitt i en stadsomvandling, kan av olika anledningar orsaka bortträngning av kulturverksamheter. Med avstamp i den tidigare forskning som gjorts om gentrifiering, dess konsekvenser för kulturverksamheter och genom att sätta Göteborg i relation till Richard Floridas teori om den kreativa klassen, blev det tydligt att det i Göteborg finns stadsdelar där kulturverksamheter skapar platsspecifik tillväxt som göder området. Områdena attraherar kreativa personer och resulterar i att kulturverksamheter samlas i kluster. Därmed bidrar kulturen själv till att priser för bostäder och hyror ökar i kreativa centran, och riskerar att själva övergöda området de befinner sig i, för att i förlängningen tryckas bort. Samtidigt upplever en del verksamheter konflikter med deras respektive fastighetsvärdar och grannar, som störs av höga ljudvolym. Upplevelsen från informanternas sida är att deras verksamheter utmålas som stökiga av politiker och att det finns en inställning till kulturen som störande. Tidigare gentrifieringsforskning visar att den här typen av attityd till kulturen, att den är i behov av städning, kan agera startskott för en gentrifieringsprocess. I sin tur kan detta leda till att kulturen samlas i så kallade kulturljudzoner och lämnar kvar en "död" stadskärna, vilket några av de intervjuade verksamheterna är oroad för.

Både ur ett prekarisering- och gentrifieringsperspektiv förväntas alltså kulturen alltid flytta på sig, skapa sina egna förutsättningar och finna sig i en maktlös situation där det saknas anpassningar för kulturella verksamheter. Att anpassningar saknas kan vid tillämpning av Mark Fishers teori tänkas bero på att kulturens effekter och värden inte alltid är mätbara, vilket också gör det svårare för verksamheterna att motivera relevansen i sin existens. De marknadsmässiga villkoren utgör en risk för att kulturen börjar följa en varulogik om

kulturproduktion förväntas ha ett ekonomiskt värde, istället för att produceras i en kreativ frihet.

3.2 BETYDELSE FÖR GÖTEBORG

Uppsatsens andra frågeställning ämnar svara på vilken betydelse kulturverksamheter upplever att de har för Göteborg. Att Floridas teori har använts som global tillväxtmotor i stadsomvandlingar har mötts av stark kritik, vilken belyst att gentrifieringsprocesser kan ske på bekostnad av de redan boende. Tidigare, i städer som befunnit sig i stadsomvandlingar, har befolkningens frustration över att deras städer förändrats och kulturellt utbud minskat pekat på ett generellt missnöje i frågor om demokrati och möjlighet att som invånare påverka den stad man lever i. Det offentliga rummet har därmed stor betydelse för invånarna och kulturverksamheter utgör en viktig del i skapandet av ett demokratiskt samhälle där konst och kultur agerar mötesplatser. Per Möllers avhandling ger ytterligare anledning att fastslå kulturverksamheternas betydelse för Göteborg, då han pekar på att kulturinstitutioner besitter ett symboliskt värde, även för de som inte direkt besöker dem.

Sharon Zukins teori om hur kulturverksamheter skapar en image visar att kulturverksamheterna bidrar till att staden kan stärka sin roll gentemot andra städer, vilket gör Göteborg till en attraktiv stad att besöka. Att erbjuda ett stort kulturellt utbud lockar turism och gynnar besöksnäringen i hela staden. Zukins teori och John Armbrechts avhandling pekar i samma riktning vad gäller hur kulturella näringar inte bara gynnar verksamheten i sig utan även samhället runtomkring, dess sociala, kulturella och ekonomiska framgång.

Informanterna uttrycker att de upplever att de skapar sammanhang för sociala möten, där konstnärer, band och artister kan träffas och lockas av en särskild estetik och socialt liv. Genom Sarah Thornton och Pierre Bourdieus perspektiv på socialt och kulturellt kapital samt hur subkulturer valideras, kan sägas att kulturscenerna skapar en gemenskap och ny kultur. Genom att erbjuda oetablerade artister en scen ger de plats åt nya konstnärliga uttryck och en levande stad med kulturella områden som sticker ut. Sammanfattningsvis kan därför kulturverksamheter i Göteborg tolkas ha stor betydelse för staden.

Trots att kulturell verksamhet kan konstateras spela en viktig roll för Göteborg samt att göteborgarna är stora kulturkonsumenter, beskriver verksamheterna avsaknad av tydlig kulturpolitik som står upp för kulturens värde.

3.3 VIDARE FORSKNING

Som avslutande del i denna uppsats vill vi återigen belysa att vi när vi vid materialinsamlingen tog kontakt med fastighetsägare och kommunpolitiker i Göteborgs stad, inte fick svar från dessa. “Det säger ju något om situationen här just nu”, kommenterar Lovis de uteblivna svaren när hon frågar om vi även intervjuat politiker på temat.

Det är särskilt anmärkningsvärt att politiker inte svarat, dels av anledningen att det går helt i linje med det många av våra informanter nämner om politikernas agerande(eller brist på agerande) i Göteborgs kulturlivs kris, dels av anledningen att kommunpolitiker, med direkt ansvar i kulturpolitiska frågor i Göteborg, bör vara angelägna att tala om den rådande situationen.

Som möjlig vidare forskning vill vi föreslå att mer djupgående analysera glappet mellan verksamheterna och kommunpolitiken. Kulturverksamheterna upplever att de inte får nog uppbackning politiskt, därtill att få politiker vill ta tag i frågan om deras arbetsvillkor och plats i staden. Hur hamnar en stad i den här typen av infekterad situation, där ingen makthavare tycks vilja tala om problemen?

Det är även tydligt i vårt material att de nationella förändringarna i kulturpolitiken skakar Göteborgs kulturverksamheter, och särskilt oroliga är de för den kulturpolitiska framtiden. “Nu kommer det ju ske förändringar”, säger Rebecca angående det politiska läget och menar på att det är av högsta prioritet att starkt hålla fast vid demokratiska värderingar i framtida politiska stormar kring kulturlivet.

Som de inledande kapitlen i denna uppsats beskriver, genomgår Sverige både nationellt och regionalt en omvärdering av politiska principer direkt relaterade till det fria kulturlivet. Därav vore det intressant att göra en nationell studie kring hur kulturlivets framtid ser ut och vilka konsekvenser kulturpolitiska beslut och begränsningar påverkar såväl nation och individ. Att konsekvenser uteblir är svårt att föreställa sig.

4. KÄLLOR OCH LITTERATURLISTA

4.1 OTRYCKTA KÄLLOR

Malmö Stad, Sveriges första kulturljudzon, 24 september 2021, hämtad 2023-03-01 från <https://malmo.se/Aktuellt/Artiklar-Malmo-stad/2021-09-24-Sveriges-forsta-kulturljudzon.html>.

Not In Our Name! Jamming the Gentrification Machine: A Manifesto from HAMBURG, 29 oktober 2009, hämtad 2023-02-15 från https://southwarknotes.files.wordpress.com/2009/12/12184-not_in_our_name.pdf.

“Om oss”, Folkteatern, hämtad 2023-03-01 från <https://www.folkteatern.se/om-oss>.

“Skrot Nisse - " Vem f-n är du ""”, https://www.youtube.com/watch?v=1ESV9uw_Fkk&ab_channel=RobertAndersson, Youtube, 18 januari 2014.

4.2 TRYCKTA KÄLLOR

Ahrne, Göran och Svensson, Peter(red.) (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. 3. uppl., Liber, Stockholm.

Andersson, Elisabeth, “Dryg miljard försvinner – inga besked om kanon”, *Svenska Dagbladet*, 8 november 2022, hämtad 2023-03-12 från <https://www.svd.se/a/dwRkKJ/hostbudgeten-besparing-pa-1-1-miljarder-pa-kulturen>.

Andersson, Jan, “Kris för Röda sten konsthall: ‘Skarpt läge’”, *Göteborgs-Posten*, 21 februari 2023, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/kris-f%C3%B6r-r%C3%B6da-sten-konsthall-skarpt-l%C3%A4ge-1.92749232>.

Armbrecht, John. *The Value of Cultural Institutions: A Review and Conceptual Development of Value Categories*, Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet, 2012.

- Bourdieu, Pierre (1984). *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. Harvard University Press, Cambridge.
- Dalborg, Karin och Löfgren, Mikael(red.) (2016). *På något sätt är vi med om att skapa världen på nytt...: 21 texter om att jobba med konst och kultur*. Nätverkstan, Göteborg.
- Despotović, Katarina och Thörn, Catharina (2015). *Den urbana fronten: en dokumentation av makten över staden*. Arkitektur, Stockholm.
- Domellöf-Wik, Maria, “Hyreschock hotar Folkteaterns existens vid nästa förhandling”, *Göteborgs-Posten*, 18 oktober 2022, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/hyreschock-hotar-folkteaterns-existens-vid-n%C3%A4sta-f%C3%B6rhandling-1.83434786>
- Domellöf-Wik, Maria, “Politikerna djupt oroliga över den nya kulturbudgeten”, *Göteborgs-Posten*, 17 februari 2023, hämtad 2023-03-09 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/politikerna-djupt-oroliga-%C3%B6ver-den-nya-kulturbudgeten-1.92457509>
- Fisher, Mark (2011). *Kapitalistisk realism*. Hägersten: Tankekraft
- Florida, Richard (2006). *Den kreativa klassens framväxt*. Bokförlaget Daidalos, Göteborg.
- Franzén, Mats, Hertting, Nils och Thörn, Catharina (2016). *Stad till salu: Entreprenörsurbanismen och det offentliga rummets värde*. Bokförlaget Daidalos, Göteborg.
- Frenander, Anders(red.) (2011). *Arkitekter på armlängds avstånd: Att studera kulturpolitik*. Valfrid, Borås.
- Frid, Karin, “Konstepidemin blir kvar – uppgörelse med fastighetskontoret om stegvis hyreshöjning”, *Göteborgs-Posten*, 27 juni 2022, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/konstepidemin-blir-kvar-uppg%C3%B6relse-med-fastighetskontoret-om-stegvis-hyresh%C3%B6jning-1.75722852>.

- Frid, Karin, "Nya hyrorna kan tvinga bort Konstepidemin och KKV", *Göteborgs-Posten*, 22 maj 2022, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/nya-hyrorna-kan-tvinga-bort-konstepidemin-och-kkv-1.73164940>.
- Grinell Klas. 2020. *Kulturens värde och sociala effekter*. Göteborgs Stads kulturförvaltning. 2020:1.
- Kajiser, Lars och Öhlander, Magnus(red.) (1999). *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Lindstedt, Moa , "SD vill omdefiniera armlängds avstånd: Politiker ska kunna stoppa kultur", *SVT Nyheter*, 17 februari 2023, hämtad 2023-03-12 från <https://www.svt.se/kultur/sd-kulturtalesperson>.
- Lindqvist, Johan, "Ikoniska klubben Truckstop Alaska stänger", *Göteborgs-Posten*, 25 september 2019, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/ikoniska-klubben-truckstop-alaska-st%C3%A4nger-1.18560551>.
- Lorey, Isabell, "Precarisation and care-citizenship", *Griffith Law Review*, vol 27, nr 4, 2018. s. 426-438.
- Lorey, Isabell (2012). *State of Insecurity: Government of the Precarious*. Verso Books, London/New York.
- Löfgren, Mikael (2014). *Inga undantag: Värdeskapandet i små och medelstora samtidskonsthallar*. Nätverkstan, Göteborg.
- McRobbie, Angela (2016). *Be Creative: Making a Living in the New Culture Industries*. 1. uppl., Polity Press, Cambridge64e.
- Möller, Per. *Kulturstad/Stadskultur: Idéer om kulturens värden i Malmö stadsomvandling 1990–2012*, Doktorsavhandling, Linköpings Universitet, 2021.

Prop. 2009/10:3 Tid för kultur.

Rennstam, Jens och Wästerfors, David (2015). *Från stoff till studie: Om analysarbete i kvalitativ forskning*, 1:4 uppl., Studentlitteratur, Lund.

Rosenström, Anna, "Därför står det ett minnesmonument utanför Kommersen", *Göteborgs-Posten*, 29 juni 2022, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/d%C3%A4rf%C3%B6r-st%C3%A5r-det-ett-minnesmonument-utanf%C3%B6r-kommersen-1.75873582>.

Samuelsson, Sanna, "Göteborg har pengar – sluta banta kulturlivet", *Göteborgs-Posten*, 25 februari 2023, hämtad 2023-03-06 från <https://www.gp.se/kultur/kultur/g%C3%B6teborg-har-pengar-sluta-banta-kulturlivet-1.92978222>.

Sigurdson, Ola (red.) (2014). *Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv*. Göteborgs universitet.

SOU 2003:21, "Konstnärerna och trygghetssystemen".

Thornton, Sarah och Gelder, Ken (red.) (1997). *The Subcultures Reader*. Routledge, London.

Thörn, Catharina och Holgersson, Helena (2017). *Gentrifiering*. 1:2 uppl., Studentlitteratur, Lund.

TT Nyhetsbyrån, "Tidigare mediechefer leder skuggutredning om public services framtid", *Dagens Nyheter*, 7 mars 2023, hämtad 2023-03-12 från <https://www.dn.se/kultur/tidigare-mediechefer-leder-skuggutredning-om-public-services-framtid/>.

Västra Götalandsregionen. 2017. *Västra Götalands mest kulturella stad – kulturindex för större städer i Västra Götaland med nationell utblick*. Hämtad 2023-03-09 från https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/SOFIA/RS7897-268913469-160/SURROGATE/Rapport_KUN%202017-00065-1%20kulturvanor_indexVGR2017.pdf.

Zukin, Sharon (2011). *Naken stad: Autentiska urbana platsers liv och förfall*. Bokförlaget Daidalos, Göteborg.

4.3 BILAGOR

4.3.1 FRÅGEGUIDE

Personligt:

Hur kommer det sig att du började arbeta på X?

Var har du arbetat tidigare?

Vad är roligast med ditt jobb?

Vad tycker du är det bästa med den här platsen?

Verksamheten

Berätta om er verksamhet.

Hur bedrivs er verksamhet?

Vad är din roll på verksamheten?

Vad tycker du är viktigast med er verksamhet?

Upplever du att ni har mycket att säga till om ang. Hyra, trafik, klagomål från grannar?

Historia

Hur länge har er verksamhet funnits på den här platsen?

Hur har verksamheten förändrats över tid?

-Varför, tror du?

Verksamheten i förhållande till staden

Vad anser du er verksamhet tillför till staden/stadslivet?

Vad anser du verksamheten bidrar till kulturlivet i Göteborg?

Finns det några yttre omständigheter som du upplever hotar/stör verksamheten?

Varför är det viktigt att ni befinner er på den platsen som ni befinner er på?

Hur har debatten kring kulturens plats i Göteborg påverkat din/er verksamhet?

Tycker du/ni att ramarna för vilken kultur som får plats i Göteborg har krympt? Hur?

-Ser du/ni några risker med det? Vilka? Både för staden och din/er verksamhet.

Arbetet

Känner du dig som konstnär/er verksamhet någon gång begränsad i arbetet, i förhållande till staden och branschen? Hur? Varför?

Ekonomi

Får ni något stöd från kommunen för att vara här? (ev.bidrag, subventionerad hyra)

Vad tycker du Göteborgs stad ska göra för att skydda kulturverksamheter?

Tror du att kommunens nedskärningar på 28,5 miljoner kommer att påverka er verksamhet? -

- Isåfall Hur?

Framtiden

Vad har ni för förhoppningar inför framtiden?

Vilka är dina största farhågor inför framtiden?

Gentrifiering

Vad tänker du om gentrifiering?

Tror du att er verksamhet på något sätt påverkats av gentrifiering?

Tror du att er verksamhet på något sätt bidragit till gentrifiering?

Personligt

Hur ser din drömstad ut?

- Hur förhåller sig verksamheten till den drömmen/vad har verksamheten för roll?

- Hur tror du att de som arbetar här påverkas av diskussionerna som varit kring xxx plats i staden?

Nya Frågor

Ser du något samband mellan en stads kulturliv och dess attraktivitet?

Ser du någon risk/negativa konsekvenser av att använda kulturverksamheter för ekonomisk tillväxt och attraktivitet i städer (Göteborg?)?

Vad beror det på att kulturen alltid värderas lågt(politiskt), tror du?

- Går det att komma ifrån det?

Hur viktigt är en stads kulturliv?

Tänker du att det finns ett samband mellan en stads kulturliv och dess attraktivitet?

Hur prioriteras kulturen i Göteborgs stads kulturbudget?